TM TM TM TM

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

تولنیز لوستونه

شپږم ټولګی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۸۹ هـ . ش.

TM TM TM TM

(c) ketabton.com: The Digital Library

TM TM TM TM TM TM TM TM

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري.
په بازار کې یې اخیستنه او خرڅونه په کلکه منع
ده. له سرغړونکو سره قانوني چلند کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

ټولنيز لوستونه

شپږم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۸۹ هــ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب د تالیف، څېړنې او تدقیق کمېټې

لیکوال:

۱. د سر مؤلف مرستیال عبدالغیاث غوري د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت غړی.

د څېړنې او تدقیق کمېټې:

ملي شورا:

د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

پوهنې وزارت:

۱. محمد عزیز بختیاري د پوهنې وزارت سلا کار
۲. سرمؤلف الحاج نجیب الله (امین افغان) د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت آمر.
۳. د سرمؤلف مرستیاله شکیلا حبیب رحیمي د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړې.
۴. مؤلف شیر محمد رونقي د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړی.
۵. د مؤلف د مرستیال کاندید رحمن عنایت د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړی.
۶. راحله روشنا د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت سلاکاره.
۷. عبدالاحد غزنیوال د پوهنې وزارت د علمي شورا غړی.
۸. د سرمؤلف مرستیال محمد افضل د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړی (ژباړونکی).
۹. سیف الرحمن آشنا د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنت اډیټور.
۱۰. د مولف د مرستیال نوماند محمد حسین احمدزی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړی

د محتویاتو، دینی، فرهنګي او سیاسي برخو د څېړنې او کره کتنې کمېټې:

- دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد آصف ننګ د پوهنې وزارت د خپرونو او اطلاعاتو رئیس.

د څېړنې او تدقیق د څارنې کمیټه:

– دکتور عبدالغفور غزنوي د پوهنې وزارت د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین، دکمېټې رئیس
_ محمد صدیق پتمن د پوهنې وزارت تدریسي مرستیال. غړی.
_ د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستانی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف رئیس. غړی.

طرح،کمپوز او ډیزاین: حمید الله "غفاري"

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستـــان دی — دا عزت د هـــر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچي يې قهرمـــان دی
دا وطن د ټولو کـور دی — د بلوڅـــو د ازبکـــو
د پښتـــون او هزاره وو — د ترکمنـــو د تاجکـــو
ورسره عرب، ګوجـــر دي — پامیـــریان، نورستانیـــان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایمـــاق، هم پشـه یان
دا هیـــواد به تل ځلیږي — لکـــه لمـــر پر شنه آسمـان
په سینـــه کې د آسیـــا به — لکـــه زړه وي جـــاویدان
نوم د حق مودی رهبـــر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

ګرانو استادانو، ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کیږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځیدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده‌کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤولیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

سرلیک	مخ
د افغانستان اسلامي جمهوریت	۱-۲
د افغانستان ملکي وېش	۳-۵
دولت ته د ټولنې اړتیا	٦-۷
زموږ دولت	۸-۹
د افغانستان اساسی قانون	۱۰-۱۱
ملي یووالی	۱۲-۱۳
له ۱۳۵۲ نه تر ۱۳۸۰ لمریز کاله پورې د افغانستان پېښو ته یوه لنډه کتنه	۱۴-۱۷
د بُن غونډه	۱۸-۱۹
لنډ مهاله اداره	۲۰-۲۱
بېړنی لویه جرګه	۲۲-۲۳
د افغانستان اسلامي انتقالي دولت	۲۴-۲۵
د هېواد د بیارغونې پیل	۲٦-۲۷
دجمهوري ریاست ټاکنې	۲۸-۲۹
د افغانستان پارلمان	۳۰-۳۲
د افغانستان ګاونډي هیوادونه	
د پاکستان اسلامي جمهوریت	۳۳-۳۴
د ایران اسلامي جمهوریت	۳۵-۳٦
تاجکستان	۳۷-۳۸
ازبکستان	۳۹-۴۰
ترکمنستان	۴۱-۴۲
چین	۴۳-۴۴
د اسلام تاریخ	
د اسلام د مخه د عربستان د ټاپو وزمې حالات	۴۵-۴۷
د حضرت محمد(ص) ژوند له زیږیدو تر بعثت پورې	۴۸-۵۰
د حضرت محمد (ص) ژوند (له بعثته تر هجرته)	۵۱-۵۲
د حضرت محمد(ص) ژوند (له هجرته تر رحلته)	۵۳-۵٦
خلفاي راشدین	
حضرت ابوبکرصدیق(رض) له ۱۱تر ۱۳هجري کال پورې	۵۷-۵۸
حضرت عمر(رض) له ۱۳نه۲۴ هــ. پورې	۵۹-٦۱
حضرت عثمان(رض) له ۲۴ نه ۳٦ هــ. پورې	٦۲-٦۳
حضرت علي(رض)له۳٦-۴۰هــ.پورې	٦۴-٦٦
په افغانستان کې د اسلام دین خپریدل	٦۷
د بشر حقوق او حیثیت	٦۸-۷۰
د ژوندانه چاپیریال	۷۱-۷۲
دخانیات	۷۳-۷۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) لوست:

د افغانستان اسلامي جمهوریت

موخه:	
موخــه: زده کــوونکي بايــد پــه دې پــوه شــي چــې افغانستان په کومه لويه و چه کې پروت دى.	

نفوس	د خلکو شمېره
مساحت	د خاورې پراخوالى
بر اعظم	لويـه و چـه لکـه، آسـيا، اروپـا، افريقا،امريکا، استراليا، انتارکتيکا

– زموږ هېواد په کومه لويه وچه کې پروت دى؟

– آيا د افغانستان ګاونډ يان پېژنئ؟

افغانستان د آسيا په سوېل کې پروت دی. د ځمکې پراخوالى يې ۶۵۰،۰۰۰ کيلو متره مربع او د خلکو شمېرې د مرکزي احصائې د ۱۳۸۶ هـ ش. کال د معلوماتو لـه مخـــــــــې ۲۶،۰۰۰،۰۰۰ شپږويشتو ميليونو خلکو ته رسيږي. د افغانستان شمال لـــوري تـــه د تاجکــــــستان، ازبکـــــستان او ترکمنـــــــستان هېوادونــه پراتــه دي. افغانستان له لويديځ لوري د ايران له اسلامي جمهوريت سره ګډه پوله لـري او شمال ختيځ ته يې د چين د خلکو جمهوريت پروت دى. سوېل ختيځ تـه زمـوږ د هېواد او پاکستان د اسلامي جمهوريت تر منځ پولـه د ډيورنـد پـه نـوم د تيـل شـوي کرښې په واسطه په نښه شوې چې د افغانستان خلک يې په رسميت نه پېژني .

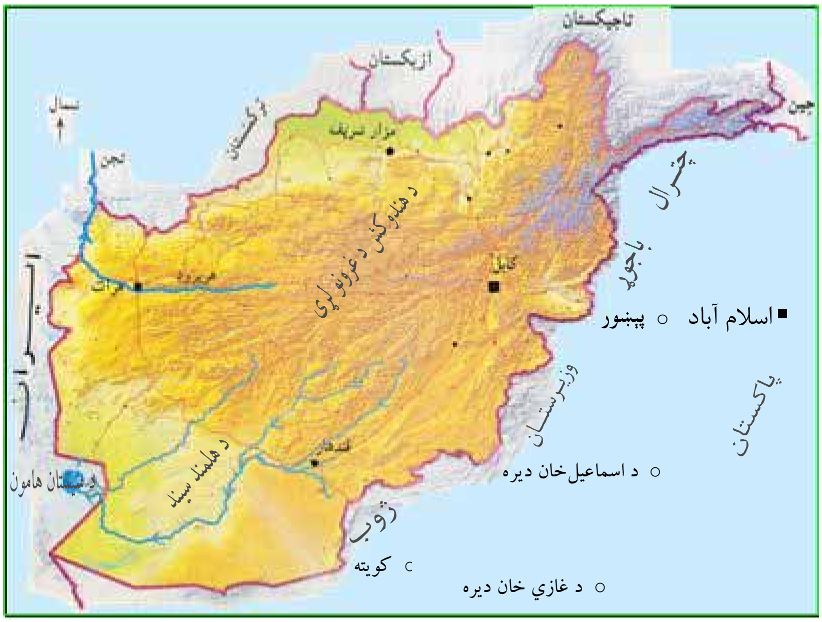

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکي دې په ډلو وویشل شي، هره ډله دې د افغانستان ګاونډي هېوادونه وښيي او دهغو نومونه دې واخلي.

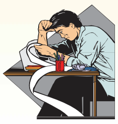

پوښتنې:

۱. ا فغانستان څو ګاونډي هېوادونه لري؟

۲. د افغانستان شمال لوري ته څو هېوادونه پراته دي؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د افغانستان نقشه په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او په هغې کې ګاونډي هېوادونه وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) لوست:

دافغانستان ملکي ویش

موخه: زده کوونکي دي د افغانستان د ولایتونو او ولسوالیو شمېر زده کړي او د ولایتونو له نومونو سره دې ځانونه بلد کړي.

- **افغانستان څو ولایتونه لري؟**
- **افغانستان څو ولسوالۍ لري؟**

زموږ هېواد په ۳٤ ولایتونو وېشل شوی او پایتخت يې د کابل ښار دی. هر ولایت څو ولسوالۍ لري. د ټول هېواد د ولسوالیو شمېر ۳٦٤ ته رسیږي. د هېواد زيات وګړي په کليو کې ژوند کوي او يو لږ شمېر يې په ښارونو کې اوسيږي. په لاندې جدول کې د هېواد د ولايتونو او د هغو د مرکزونو نومونه ولولئ.

د هېواد ولایتونه دالفبا په ترتیب

شمېره	د ولایت نوم	د ولایت مرکز
۱	ارزګان	تیرینکوټ
۲	بادغیس	قلعه نو
۳	بامیان	بامیان
٤	بدخشان	فیض آباد
٥	بغلان	پلخمري
٦	بلخ	مزارشریف
۷	پروان	چاریکار
۸	پکتیا	ګردیز
۹	پکتیکا	شرنه
۱۰	پنجشیر	بازارک

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	دولایت نوم	دولایت مرکز
۱۱	تخار	تالقان
۱۲	جوزجان	شبرغان
۱۳	خوست	خوست
۱٤	دایکندي	نیلي
۱۵	زابل	قلات
۱٦	سرپل	سرپل
۱۷	سمنگان	ایبک
۱۸	غزني	غزني
۱۹	غور	چغچران
۲۰	فاریاب	میمنه
۲۱	فراه	فراه
۲۲	کندوز	کندوز
۲۳	کندهار	کندهار
۲٤	کابل	کابل
۲۵	کاپیسا	محمود راقي
۲٦	کونړونه	اسعدآباد
۲۷	لغمان	مهترلام
۲۸	لوگر	پل علم
۲۹	میدان وردگ	میدان ښار
۳۰	ننگرهار	جلال آباد
۳۱	نورستان	پارون
۳۲	نیمروز	زرنج
۳۳	هرات	هرات
۳٤	هلمند	لښکر گاه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

زده کوونکي دې په ډلو وویشل شي، هره ډله دې د ولایتونو نومونه واخلي او هغه دې په نقشه کې وښیي.

....

....

پوښتنې:

۱- افغانستان په څو ولایتونو وېشل شوی دی ؟

۲- د هېواد د ولسوالیو شمېر ولیکئ.

۳- د خپلو ګاونډیو ولایتونو نومونه ولیکئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

په خپله کتابچه کې د افغانستان نقشه رسم کړئ. او خپل ولایت پکې په څرګنده توګــه پــه نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳) لوست

دولت ته د ټولنې اړتيا

موخې:

– زده کوونکي بايد د دولت او حکومت د شتون له ارزښت سره آشنا شي

– زده کونکي بايد خپل ځانونه د ټولنې او د دولت د غړو په توګه احساس کړي

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ:

ټولنه	د خلکو يوه ډله چې ګډ فرهنګ لري ، په يوې ټاکلې ځمکې ژوند کوي او له يو بل سره منظمې سياسي، اقتصادي او ټولنيزې اړيکې لري.
سازمان	هغه تشکيلات چې خلک يې د يوې ګډې موخې لپاره کاروي.
حکومت	حکومت ديوه دولت سياسي او اجرائيوي برخه ده چې په يوه هيواد کې عامه نظم تأمينوي.
دولت	هغه لوړ سياسي جوړښت دی چې موخه يې د ټولنې د ژوندانه د چارو له اداري سره مرسته کول دي.

– ستاسو په نظر ټولنه څه شي ده؟

– نظم او همغږي په ټولنه کې څرنګه منځته راځي؟

– دولت څه دندې لري؟

ټولنه د انسانانو هغه ګډ شتون دی چې د اوږده وخت لپاره په يوه ګډه ځمکه کې ژوند کوي او له يو بل سره منظمې ټولنيزې، فرهنګي، سياسي، او اقتصادي اړيکې لري. هغه خلک چې په يوه هيواد کې ژوند کوي، د ټولنې يا د ملت په نامه يادېږي ځکه چې هغوی په مشترکه ځمکه کې ژوند کوي او د خپلو ټولنېزو او اقتصادي اړتيا وو لپاره منظمې، پايدارې او اوږدې اړيکې لري.

ټولنه د نظم او همغږی د ټينګښت د کورني او بهرني امنيت د تامينولو او د انحرافاتو او بيلاريود مخنيوي لپاره دولت ته اړتيا لري. يوه ټولنه دولت ته اساسي اړتيا لري. د وګړو او ډلو د هڅو د منظمولو لپاره دولت ته اړتيا لري. دولت خلکو ته د خدمت کولو، د امنيت د تامينولو او د خلکو د سو کالی لپاره بيلابيلې اداري جوړوي. د يادونې وړه ده هيڅ دولت نشي کولای چې له رئيس او مشر پرته جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي. دا مشر د پاچا، سلطان او یا جمهور رئیس په نوم یادېږی چې په بېلابېلو سیاسی نظامونو کې بېلابېل نومونه ورته غوره شویدي.

دولت دنده لري چې د ټولنې د مختلفو ادارو په منځ کې هماهنګي را منځ ته کړي.

دخلکود مال، ځان او ناموس ساتنه وکړي او که کوم بل هېواد د یرغل پلان ولري، د خپلې واکمنۍ او خاورې دفاع وکړي.

زده کوونکي دې په ډلو ووېشل شي، هره ډله دې درس خلاصه کړي او د هغو استازي دې په ټولګي کې ولولي.

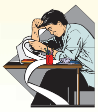

....

....

پوښتنې:

۱- ټولنه تعریف کړئ.

۲- ولې ټولنه دولت ته اړتیا لري؟

۳- د دولت دندې ولیکئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

هغه ښوونځی تمثیل کړئ چې مدیر یا ښوونکی ونه لري.

ښاغلی ښوونکئ دې زده کونکي وپوهوي چې په هېڅ صورت سره په کتابونو کې څه ونه لیکي، بلکې پخپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴) لوست

زموږ دولت

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

فرهنګ	ديوې ټولني دمادي اومعنوي ارزښتونو مجموعه
پارلمان	د خلکو د استازو د قانون جوړولو مجلس چي د ولسي جرګې او مشرانو جرګې له مجلسونو څخه جوړ دی.

موخي:
- شاګردان باید د افغانستان له دولت سره آشناشي.
- شاګردان وکولای شي چي زموږ د دولت ار کان وپيژني.

– زموږ دولت څه ځانګړتياوي لري؟
– آيا خلکو خپل دولت او حکومت ټاکلی دي؟

دنړی په مختلفو هېوادونو کې ډول ډول سياسي نظامونه شته چي هر يو يې ځانته ځانګړتياوې لري. دافغانستان داسلامي جمهوريت او زموږ د اوسني حاکميت مهمه ځانګړتيا اسلاميتوب او دهغه وګړنيزتوب دي. دافغانستان په اسلامي جمهوري نظام کي دټولني نيکبختي، وده او سوکالي د اسلام د مبين دين دحکمونو او لارښوونو په رڼا کي تامينېږي.

د دولت رکنونه:

دولت له لاندي درې ګونو قواو نه جوړ شوی دی:

ولسي جرګه

۱– **مقننه قوه**: هغه قوه ده چي د خلکو او دولت لپاره قانون جوړوي د ولسي جرګې او مشرانو جرګې څخه متشکله ده .

۲–**اجرائيه قوه:** دا قوه د قوانينو د اجرا او تطبيق مسؤوليت په غاړه لري چي د وزيرانو له شورا يا کابينې او خپلواکو ادارو څخه جوړه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳–قضائیه قوه: دخلکو دعواګانې حل او فصل کوي او عدالت تامینوي چې له سترې محکمې او نورو محکمو څخه جوړه ده.

جمهور رئیس د درې ګونو قواوو (مقننه، قضائیه او اجرائیه) په سر کې دی او د درېګونو قواوو څارنه کوي

د هرې قوې دندې او صلاحیتونه په اساسي قانون کې ټاکل شوي دي

د ټولګي د ننه فعالیت:

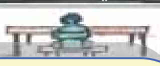

زده کوونکي دې په څو ډلو ووېشل شي، هره یوه ډله دې درس خلاصــــه او د هرې ډلې یو استازی دې هغه په ټولګي کې بیان کړي.

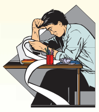

....

....

پوښتنې:

۱– زموږ دولت څه ځانګړتیاوې لري؟

۲– د درې ګونو قواوو نومونه واخلئ!

۳– دپورتنیو پوښتنو په څېر دوه نورې پوښتنې په ډله ییز یا انفرادي ډول جوړې کړئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

زده کوونکي دې دولتي ادارې یا د ښوونځي ادارې ته وروستل شي اړیکې، نظم او هماهنګي دې وګوري، هغه دې ولیکي او په ټولګي کې دې بیان کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵) لوست

د افغانستان اساسي قانون

له لاندې اصطلاحاتو او لغتونو سره اشنا شئ

موخه:
زده کوونکي باید له اساسي قانون سره اشنا شي او په خپل ژوندانه کې يې پلی کړي.

تصويب	د غونډې رسمي پرېکړه.
قوانين	د قوانينو ټولګه (مجموعه)
لايحه	د يوې اداري رسمي سند لکه د ښوونځی لايحه، چې په هغه کې د ښوونځي د ښوونکو او مسؤولينو دندې شرحه شوي وي.

د ټولنو او يا د وګړو د حقوقو د ساتنې او د نظم د راوستـــلو لپاره قوانينو او اصولو ته اړتيا ده. که چېرې په ښوونځي کې حاضري او مهال وېش او د ښوونکو او سرښوونکو تر منځ ټاکلي دندې نه وي، ښوونځي به هم خپل نظم او ترتيب له لاسه ورکړي. دا چې ښوونکي دې څو ګړۍ لوست ورکړي، سرښوونکي کومې دندې تر سره کړي، څارونکی د کومو دندو لپاره ښوونځي ته را شي، زده کوونکي دې څو ورځې حاضر وي چې په ازموينه کې د ګډون حق ولري. ټول د ښوونځي په لايحه کې ليکل شوي دي.

ددولت او ټولنې د ښـــه نظم لپاره په لويه جرګه کې د خلکو داستازو له خوا سند جوړېږي چې نوم يې اساسی قانون دی نور ټول قوانين بايد د اساسي قانون په رڼا کې جوړ شي .

دافغانستان اساسي قانون په ۱۲ څپرکو (فصلونو) ۱۶۲مادو کې جوړ شوی دی زموږ د هېواد له اساسي قانون سره سم دهېواد رسمي دين داسلام مقدس دين اوزموږ حکومتي جوړښت اسلامي جمهوريت دي.

زموږ د هېواد اساسي قانون د لويې جرګې له خوا په ۱۳۸۲ لمريز کال کې تصويب شو. د اساسي قانون په شپږمه ماده کې راغلي دي: ((دولت دمترقي او پر مختللي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولني د منځته راوړولو لپاره د ټولنیز عدالت پر بنسټ، دانساني کرامت په ساتلو، دبشر دحقوقو په ملاتړ، د دموکراسۍ په عملي کولو، د ملي یووالي په ساتلو د ټولو قومونو او قبیلو تر منځ د برابرۍ او د هېواد د ټولو سیمو په برابر پرمختګ مکلف دی.

زده کوونکي دې په څو ډلو ووېشل شي، هره ډله دې په خپل منځ کې د هغو کارونو په هکله چې په ښوونځي کې منع دي خبرې و کړي او د خپلو خبرو لنډیز دې خپلو ټولګیوالوته ووايي.

....

....

پوښتنې:

١- د خلکو دحقوقو دساتنې اونظم د برابرولو لپاره څه شي ته اړتیا ده؟

٢- که په ښوونځي کې هر څوک خپله دنده سرته ونه رسوي، څه به وشي؟

٣- زموږ اساسي قانون څو مادې لري؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپل ښوونکي په مرسته د اساسي قانون یوه نسخه پیداکړئ او کوښښ وکړئ چې خپلې دندې ددولت په مقابل کې او ددولت دندې د هېواد د ماشومانو په مقابل کې په ګوته کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(٦) لوست

ملي يووالی

موخې:

- زده کوونکي بايد د ملي يووالي او اتحاد په ارزښت پوه شي او په يووالي او پيوستون چې د بري سبب کېږي باور پيدا کړي.

په افغانستان کې بېلابېل قومونه ژوند کوي چې نومونه يې په لاندې ډول دي:
پښتون، تاجک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوڅ، پشه يي، نورستاني، ايماق، عرب، پاميري، قرغيز، قزلباش، گجر، براهوي، هندوان او نور.
افغانستان دټولو افغانانو گډ کور دی. دولت ټولو قومونو ته د خدمت کولو مکلفيت لري. ټول قومونه يو د بل حقوقو ته درناوی کوي چې ملي يووالی لا زيات ټينگ شي.
ملي بيرغ ، ملي سرود، ملي پوليس، ملي اردو او ټولنيزه پوهنه د افغانستان د ټولو قومونو د ملي يووالي نښې نښاني دي.

د يوه تجربه لرونکي پلار نصيحت

يوپوه او تجربه لرونکي پلار يوه ورځ خپل ټول زامن سره را ټول کړل چې هغوی ته نصيحت وکړي هغه څوداني نرۍ لښتې يوه د بلې په څنگ کې کېښودې او هغه لښتې يې کلکې سره وتړلې. او بيا يې نو دغه د لښتو ټولگه په وار سره خپلو زامنو ته ور کړه چې دغه ټولگه ماته کړي هغوی کوښښ وکړ خو له دغو زامنو څخه يو هم په دې بريالی نه شو چې دغه د لښتو ټولگه ماته کړي.
له دې وروسته دغه پوه، مجرب سپين ږيري سړي دغه د لښتو ټولگه پرانيستله او دغه لښتې يې يوه يوه په خپلو زامنو ووېشلې چې ماتې يې کړي . خو دا وار دهغه زامن په ډېره آسانی سره په دې بريالي شول څو دغه لښتې ماتې کړي داوخت نو دغه سپين ږيري خپل مخ د زامنو په لور واړاوه او ويې ويل زما زامنو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چېرې له يو بل څخه بېل اوسی دښمن به په ډېره آسانۍ تاسو ته ماته در کړي خو که چېرې تاسو يووالی ولرئ هېڅ دښمن به پر تاسو بريالی نشي.

د ټولګي د ننه فعاليت:

زده کوونکي دې په ډلو ووېشل شي. هره ډله دې د لوست لنډيز وليکي او يو تن دې د نورو په استازېتوب هغه په ټولګي کې د نورو زده کوونکو په وړاندې ولولي.

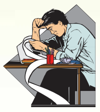

....

....

پوښتنې:

۱– د افغانستان د قومونو نومونه واخلئ.

۲– د ملي يووالي د نښو نومونه واخلئ.

۳– د تجربه لرونکي پلار له نصيحته څه زده کوو؟

له ټولګي څخه د باندې فعاليت:

هغه کورنۍ تمثيل کړئ چې په هغې کې يووالی او اتفاق وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷) لوست

له ۱۳۵۲ نه تر ۱۳۸۰ لمریز کاله پورې

د افغانستان پېښو ته یوه لنډه کتنه

موخه :
زده کوونکي دې د خپل هېواد د وروستيو ديرشو کلونو له پېښو سره آشنايي پيدا کړي.

د ۱۳۵۲ لمريز کال د چنګاښ مياشتې د مخه په افغانستان کې مشروطه شاهي نظام و چې وروستنی ټولواک يې محمد ظاهر شاه و.

د ۱۳۵۲ لمريز کال د چنګاښ په ۲۶ مه نېټه محمد داؤد د يوې کودتا په ترڅ کې د چارو واګې په لاس کې ونيولې او د شاهي نظام پر ځای يې جمهوري نظام اعلان کړ. محمد داؤد ۱۳۵۷ لمريز کال د ثور (غويي) تر مياشتې پورې د افغانستان ولسمشر و.

د ۱۳۵۷ لمريز کال د ثور د مياشتې په اوومه نېټه نور محمد تره کي د يوې نظامي کودتا په ترڅ کې د چارو واګې په خپل لاس کې واخيستې او د خپل رژيم نوم يې د افغانستان د خلق دموکراتيک جمهوريت کېښود. نور محمد تره کی د ۱۳۵۸ لمريز کال د وږي تر مياشتې پورې د دولت په مشرتابه کې پاتې شو او په ګوند کې دننه د راولاړ شوي اړو دوړ په پايله کې د حفيظ الله امين په دستور ووژل شو.

حفيظ الله امين د ۱۳۵۸ لمريز کال د وږي له مياشتې نه د همدغه کال د مرغومي تر مياشتې پورې د درو مياشتو لپاره د افغانستان د خلق د دموکراتيک جمهوريت د انقلابي شورا د مشر په توګه د چارو واګې په لاس کې لرلې. د حفيظ الله امين حکومت د ۱۳۵۸ لمريز کال د مرغومي د مياشتې په شپږمه د وخت د شوروي اتحاد د پوځ د مستقيم يرغل په واسطه له منځه يوړل شو.

د ۱۳۵۸ لمريز کال د مرغومي په شپږمه د وخت د شوروي اتحاد سرو لښکرو ببرک کارمل له شوروي څخه له ځانه سره راوست او د ګوند د عمومي منشي او د افغانستان د خلق دموکراتيک ګوند د انقلابي شورا د رئيس په توګه يې وټاکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرک کارمل هم د خپل حزب د سیاستونو تطبیقولو ته ادامه ورکړه او د ۱۳۶۵لمریز کال د غويی تر میاشتې پورې په واک کې پاتې شو.

په شوروي اتحاد کې د سیاست د بدلون په راتګ سره ببرک کارمل له واک نه ګوښه شو او ډاکټر نجیب الله د هغه پر ځای واک ته ورسید. نجیب الله د ۱۳۶۵ کال د غويي له میاشتې نه د ۱۳۷۱ کال د وري تر میاشتې پورې د افغانستان د دولت چارې په واک کې لرلې.

د افغانستان د متدینو خلکو جهاد چې د حاکم رژیم پر ضد پیل شوی و، د شوروي اتحاد د پوځي ځواکونو د تیري له امله زور واخیست. شوروي لښکرې د زیات زیان د لیدو له امله د افغانستان پرېښودو ته اړ شولې. د دغو لښکرو د ورستۍ ډلې وتل د ۱۳۶۷ کال د سلواغې په ۲۶ مه نېټه بشپړ شول.

د وخت د شوروي اتحاد د لښکرو تر وتلو وروسته د نجیب الله رژیم له نورو دریو کلونو نه هم زیات دوام وکړ، تر هغه چې د مجاهدینو رهبران کابل ته راننوتل او د ۱۳۷۱ کال د غویي په اتمه نېټه یې سیاسي واک تر لاسه کړ.

د ۱۳۷۱ لمریز کال په اتمه پروفیسور حضرت صبغت الله مجددي د دوو میاشتو لپاره د افغانستان د اسلامي دولت مشرتوب په غاړه واخیست.

د ۱۳۷۱ لمریز کال د چنګاښ له میاشتې نه د ۱۳۷۵ لمریز کال د تلې تر میاشتې پورې استاد برهان الدین رباني د افغانستان د دولت مشرتوب په غاړه درلود.
د ۱۳۷۵ لمریز کال د تلې په میاشت کې ملا محمد عمر مجاهد چې د طالبانو د تحریک رهبري یې په غاړه درلوده، واک ته ورسید او اسلامي امارت یې اعلان کړ.
په ۱۳۸۰ لمریز کال د چنګاښ په میاشت کې له ځواکه لرې کړای شو.
د افغانستان د اشغال په موده کې او د تحمیلي جګړو د دوام له کبله افغانستان ته په پراخه کچه زیانونه اوښتي دي، چې په لاندې ډول وړاندې کیږي:
- کابو دوو میلیونو وګړو خپل ژوند له لاسه ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زمونږ زیات شمېر هېوادوال معلول او معیوب شول.
- د پنځو میلیونو په شاوخوا کې وګړي د خپل وطن پرېښودو او مهاجرت ته اړ شول.
- په میلیونونو کورنۍ له خپلو سیمو څخه بې ځایه شوې.
- ښارونه او کلي وران ویجاړ او زیات زیانمن شول.
- ټولګټي ودانۍ لکه دولتي تعمیرونه، سړکونه، پلونه، فابریکې، کرنیز او د اوبو لګولو تأسیسات، د اوبو او برېښنا شبکې، د روغتیایي خدمتونو مرکزونه او ترانسپورتي سیستم یا خو وران او یا ډېر زیات زیانمن شول.
- د هېواد تاریخي اثار او کلتوري ارزښتمن میراثونه لکه موزیمونه او تاریخي آبدات وران ویجاړ او یا خو تر ډېره حده زیانمن شول.
- د هېواد اقتصادي او ټولنیزه پرمختیا په ټپه ودریده او افغانستان په ټولو برخو کې له پرمختیا څخه وروسته پاتې شو.
- خلک له ستونزو، بیکاریو او بې وزلیو سره مخامخ شول.
- په خلکو کې ډول ډول بې اتفاقۍ رامنځته شوې.
- جنګي او اخلاقي جرمونه زښت ډېر شول.
- د خلکو بنسټیز او مدني حقوق تر پښو لاندې شول. د یادونې وړ ده چې د تحمیلي جنګونو له امله په هېواد کې د پوهنې او ښوونې روزنې ډګر ته ډېر زیات زیانونه واوښتل.
- یو ډېر شمېر پوهان او ښوونکي په شهادت ورسیدل.
- د ښوونځیو ودانۍ یا خو ورانې ویجاړې او یا هم زیانمنې شوې.
- د ښوونې او روزنې عادي سیستم له خنډ سره مخامخ شو او ورسره یې د څرنګوالي او کیفیت کچه هم را ټیټه شوه.
- نه یوازې د هېواد په ډېرو برخو کې ماشومان ښوونې او روزنې او ښوونځیو ته نه شو رسېدلای بلکې په ځینو دورو کې نجونې هم ښوونځیو ته له تګ او د ښوونې او روزنې له زده کړې څخه منع شوې.
- د هېواد ډېر بچیان نالوستي پاتې شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولو ته روښانه ده چې د نورو هېوادونو لاس وهنې په افغانستان کې د جګړو د دوام عامل و. له ډېرش کلنې جګړې د مخه د افغانستان سوله دوستو وګړو د هېواد په ټولو سیمو کې یو د بل تر څنګه د ورورۍ، ملګرتیا او دوستۍ په روحیه ژوند کاوه. دا مهمه خبره ده چې افغانان په اتحاد او اتفاق سره ملي وحدت پیاوړی کړي او د پوهې د تر لاسه کولو په وسیله د جنګ ورانې ویجاړې ببرته ودانې او افغانستان په یوه پر مخ تللي هېواد بدل کړي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

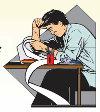

زده کوونکي دې په دوو ډلو ووېشل شي.
لومړۍ ډله دې په افغانستان کې د جګړو زیانونه او دویمه ډله دې د یووالي او پیوستون ګټې لست کړي.
دواړه ډلې دې په خپل وار سره دغه موضوعګانې خپلو ټولګیوالو ته ولولي.

پوښتنې:

۱. روسي ځواکونو په کوم کال پر افغانستان یرغل وکړ؟
۲. افغانستان په کومو ډګرونو کې ډېر زیانمن شو؟
۳. د ډاکټر نجیب الله حکومت په کوم کال کې له پښنو ولوېد؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

له زده کوونکو څخه هر یو باید د خپلو مشرانو په مرسته په تېرو ډېرشو کلونو کې د ګران هېواد د ورانیو په هکله پنځه- پنځه کرښې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸) لوست

د بن غونډه

موخه:
- زده کوونکي دي دبُن له پرېکړو سره اشنا شي

د لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ.	
دموکراسي	دموکراسي د خلکو واکمنی د خلکو له خوا پر خلکو باندې.
استقرار	قرارنیول. ټینګتیا، ځای په ځای
مزایا	ښېګڼې او فضیلتونه

- د بن د غونډې جوړېدو ته څه اړتیا وه؟
- د بن په غونډه کې څه پرېکړې وشوې؟

د یادونې وړ ده چې د محمد داود تر جمهوري نظام وروسته زموږ هېواد د یو لړ سیاسي ستونزو سره مخامخ شو. د دولتونو امنیت او ثبات له منځه ولاړ. د همدی ستونزو او اختلافونو د لیرې کولو لپاره په افغانستان کې د ملي سولې د ټینګېدو لاره

پرانیستل شوه. په افغانستان کې د شخړو د له منځه وړلو او د ملي روغې جوړې د پلي کولو، د تلپاتې سولې د راوستلو، د بشري حقونو د ساتلو او د یوه پراخ بنسټه ملي حکومت د جوړولو لپاره د افغانانو بېلابېلې سیاسي ډلې د ۱۳۸۰ لمریز کال د لیندۍ په میاشت کې د المان د بُن په ښار کې سره راغونډې شوې. په پای کې دغه غونډه د ملګرو ملتونو د استازي الاخضر ابراهیمي او د هغه د مرستیال فرانسیس وندرل تر مشرتابه لاندې تر زیاتو بحثونو وروسته لاندې موافقې ته ورسېده:

۱- د شپږو میاشتو لپاره د لنډ مهالي حکومت جوړښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د بېړنۍ لويې جرګې پرانيستل او د ۱۸ مياشتو لپاره د "انتقالي" حکومت جوړول چې په دې موده کې اساسي قانون تدوين او ټول ټاکنې تر سره او انتخابي حکومت جوړ شي.

۳- په افغانستان کې د امنيت د راوستلو په منظور د نړيوالو ځواکونو استقرار او ځاي په ځاي کېدنه

۴- د نړيوالې ټولنې په مرسته د افغانستان بيار غونه.

۵- له ټولو هېوادونو، په تېره بيا د ګاونډيو هېوادونو سره د افغانستان د حکومت له خوا د دوستانه اړيکو تامين.

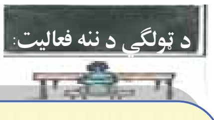

زده کوونکي دې په ډلو وويشل شي. هره ډله دې د لوست لنډيز د خپلو استازو په مرسته د ټولګي په وړاندې ووايي.

....

....

پوښتنې:

سم ځوابونه غوره کړئ

۱. ټولنيز ژوند، د اړيکو غوښتونکي دی.

الف: ملي

ب: بين المللي

ج: الف او ب سم دي

د: هيڅ يو.

۲. انسانان هغه وخت کولای شي يو له بل سره مرسته او ګډ کار وکړي، چې .

الف: سوله او امنيت حاکم وي

ب: جګړه او ورانۍ دوام ولري

ج: الف او ب سم دي.

د: هيڅ يو.

۳. دبن غونډه د کومې موخې لپاره جوړه شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹) لوست

لنډ مهاله اداره

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ.

لنډ مهاله اداره	د حکومت هغه سیاسي ځانګړې دوره ده چې د یوه سیاسي نظام نه تر بل سیاسي نظام پورې د چارو واګې په لاس کې ولري.
بېل	ځانګړی،جلا
تضاد	مخالفت

موخه:
زده کوونکي دې د لنډ مهالي ادارې سره اشنا شي.

_ لنډ مهاله اداره څرنګه جوړه شوه؟
_ د لنډ مهالي ادارې دندې څه وې؟

مخکې مو ولوستل، د ۱۳۸۰ لمريــز کال د لیندۍ (قوس) په میاشت کې د ملګرو ملتونو په سر پرستۍ د افغانانو تر منځ په بُن کې د سولې خبرې پیل شوې او په پای کــې د حامد کـــرزي په مشرتابه د لنډ مهالي ادارې په جوړېدو سره پای ته ورســـېدې. د ۱۳۸۰ لمریز کال دجدي په لومړۍ نېټه دولتي واک رسماً د استاد برهـــان الـــدین رباني په مشرۍ له اسلامي دولت څخه د ښاغلي حامد کرزي په مشرۍ لنـــډمهالي ادارې ته ولیږ دیده او نوي کابینې په کار پیل وکړ.

په دې دوره کې د نجونو او هلکانو پر مخ دښوونځیو، مدرسو او پوهنتونونو دروازې پرانیستل شوې او ښځې په دولتي ادارو کې د کارکولو او زده کړو څخه یو ځل بیا برخمنې شوې. د ۱۳۴۳کال اساسي قانون د هغو مادو په استثنا چې د بن دموافقې سره په تضاد او یا په شاهي نظام پورې تړلې وې، د بن د موافقتنامې په اساس د اجراأتو وړ وګرځید. غیر دولتي موسسو(این جي اوز NGOs) خپل دفترونه په کابل کې پرانیستل او د هېواد بیا رغونه پیل شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

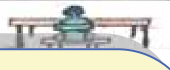

په ګروپي کار کې له یوبل سره په مشوره سم ځواب غوره کړئ:

لنډمهالي اداري د لاندنیو دندو سرته رسول په غاړه لرل.

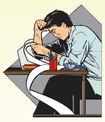

الف: د خپلواکۍ،ازادۍ او ځمکنۍ بشپړتیا دفاع .

ب:د خپل منځي پوهې ،پخلاکیدلو او ملي یوالي لپاره هر اړخیزه کار.

ج: د افغانستان د ټولو وګړو او په تېره نارینه او ښځو د مساوي حقوقو لپاره مبارزه کول.

د: ټول سم دي.

پوښتنې:

۱– د افغانانو ترمنځ د سولې خبرې اترې په کوم تاریخ او چېرته وشوې؟

۲– په افغانستان کې د لنډمهالي کابینې چارې څه وخت او د چا تر مشرۍ لانـدې پیـل شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰) لوست

بیړنۍ لویه جرګه

موخه:

- زده کوونکي باید له بیړنۍ لویې جرګې سره آشنا شي

له لاندینیو لغتونو او اصطلاحاتو سره آشناشئ

بیړنۍ	غیرعادي او بیړني حالت
شخړه	دښمني کول، تېرى

- بیړنۍ لویه جرګه څرنګه منځته راغله؟
- په لویه جرګه کې کومې موضوعګانې تصویب شوې؟

د افغانستان د خلکو د مهمو او لرغونو دودونو څخه یو هم د جرګو او لویو جرګو جوړول دي چې د هېواد د مهمو ستونزو د حل لپاره جوړېږي.

د بن د غونډې د پرېکړو له مخې د ستونزو دحل اوفصل لپاره او د افغانستان د راتلونکي ملي یووالي د تامین په خاطر بیړنۍ لویه جرګه د ۱۳۸۱کال د غبرګولي له ۲۱ تر ۳۰ نېټې پورې د ۱۵۰۰ استازو په ګډون دکابل د پولیتخنیک پوهنتون د لویې جرګې په خیمه کې جوړه شوه.

د بیړنۍ لویې جرګې دپرېکړو مهم ټکي په لاندې ډول دي:

- لنډمهالې اداره باید خپل ځاى انتقالي دولت ته وسپارى.
- محترم حامد کرزى د ۱۸ میاشتو لپاره د لنډمهالي اداري رئیس د انتقالي اسلامي دولت د رئیس په توګه و ټاکل شو.

د افغانستان د اسلامي انتقالي دولت وړاندیز شوې کابینه د تائید وړ وګرځیده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه پرېکړه وشوه چې په دې موده کې د هېواد اساسی قانون ولیکل شي او د تصویب لپاره لويې جرګې ته وړاندې شي. حکومت ته دنده و سپارل شوه چې د هېواد د بیا رغونې کړنلاره په ځانګړې توګه ترتیب او د هغې د عملي کولو لپاره اقدام وکړي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

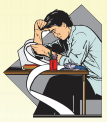

په بېړنۍ لويه جرګه کې کوم موضوعات تصویب شول؟ په ډله ییزه توګه پرې کار وکړئ او پایلې دې د ډلې استازي خپلو ټولګیوالوته ولولي.

....

....

پوښتنې:

سم ځواب غوره کړئ

١- د ١٣٨١ هـ. ش. بیړنۍ لويې جرګې څکه ځانګړی اهمیت درلود چې:

الف: د افغانستان د خلکو استازو سلا او مشورو ته مخه وکړه او د خپل هېواد مشر یې وټاکه.

ب: د افغانستان د اسلامي انتقالي دولت له لوري وړاندیز شوې کابینه د تائید وړ وګرځیده.

ج: د لويې جرګې فضا کاملاً آزاده او د مواکراتیکه وه.

د: ټول ځوابونه سم دي.

٢- د لويې جرګې پرانیستل او یو له بل سره مشوره.

الف: یو اسلامي امر دی.

ب: یو هېوادنی امر دی.

ج: د افغانستان د خلکو له منل شوو دودونوڅخه دی.

د: ټول ځوابونه سم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱) لوست

د افغانستان اسلامي انتقالي دولت

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

آرا	د رايو جمع، نظريات، رايه
بن	د المان يوښار دي

موخې:

- زده کوونکي دې د افغانستان داسلامي انتقالي دولت لــه مفهــوم سره اشنا شي
- زده کوونکي وکولای شي چې د لوست مهم ټکي په ګوته کړي

- د افغانستان اسلامي انتقالي دولت څنګه منځ ته راغی؟
- د افغانستان اسلامي انتقالي دولت کومې دندې تر سره کړې؟

د بن د تاريخي غونډې د تړون او د ۱۳۸۱ لمريز کال د بېړنۍ لــويې جرګــې د پرېکړو پر بنسټ لنډ مهالي اداري خپل ځای انتقالي دولت ته پرېښود.

د لنډ مهالي اداري مشر محترم حامد کرزی د لويې جرګې له خوا د رايو په اکثريت د افغانستان د اسلامي انتقالي دولت د مشر په توګه وټاکل شو. د افغانستان اسلامي انتقالي دولت ډېرې دندې پر غاړه درلودې چې دلته يې ځينې مهمې دندې يادوو:

- د لويې جرګې له خوا د اساسي قانون تصويب.
- د خپلواکو او عادلانه ټاکنو پلي کول.
- د نويو پيسو(بانکنوټونو) چاپ او وېش.
- د بشر د حقوقو د خپلواک کمېسون جوړول.
- د ترهګرۍ، نشه يي توکو او د جناياتو په وړاندې مبارزه.
- د نړۍ د ټولو هېوادونو په ځانګړې توګه له ګاونډيو هېوادونو سره د دوستانه او سوله ييزو اړيکو ټينګول.
- د ملي اردو جوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- عمومي بې وسلې کول(د وسلو ټولول).

د ټولګي د ننه فعالیت:

زده کوونکي دې په ګروپونو کې د هیواد لپاره د نویو پیسو د چاپ او ویش د ګټو لست جوړ کړي او استازي دې د ټولګي په وړاندې بیان کړي.

....

....

پوښتنې:

۱. د افغانستان اسلامي انتقالي دولت څه وخت منځته راغی؟

۲. د افغانستان اسلامي دولت مهمې دندې په ګوته کړئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپلو دوستانو په مرسته د سولې په هکله یو مطلب ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲) لوست

د هیواد د بیارغونې پېل

موخه:

- د زده کوونکو آشنايي د بیارغونې له مفهوم سره

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

پروسه	بهير، جريان، دعمل جريان
تحميل	په جبر او زور په بل چا څه منل

د وروستيو کلونو په لړ کې د بهرنيو لاسوهنو او کورنيو جګړو له امله سر ښېره پردې چې مليونونه تنه مړه او معيوب شول، ميليونونه نور ليرې او نږدې هېوادونو ته کډوال شول. مخابرات، ارتباطي لارې، سوداګري، صنايع، پوهنه، کرنه، مالداري، او د هېواد نور مهم تاسيسات يا په بشپړه توګه له منځه لاړل يا سخت زيانمن شول.

په دې هکله لاندې پوښتنې مطرح کېږي؟

_ د افغانستان بيا رغونه څه وخت پيل شوه؟

_ دا بيا رغونه د کومو هېوادونو په مرسته تر سره شوه؟

د افغانستان سوله دوستو خلکو د کلونو، کلونو رېړ او ستونزو له زغملو وروسته دبن د پرېکړو اود نړيوالې ټولنې د همکارۍ پر بنسټ د ښاغلي حامدکرزي په مشرتابه لنډمهاله اداره رامنځته کړه. له هغه وروسته د نړۍ سوله دوستو هېوادونو د افغانستان له خلکو سره مرستو ته را ودانګل چې تېرې ورانۍ ابادې کړي.

تر ټولو رغنده مسأله د سرتاسري سولې ټينګښت و، چې ددې موخې لپاره ملي اردو او ملي پوليس د نړۍ سوله دوستو هېوادونو په مرسته تنظيم شول. د هېواد د بيارغونې لړۍ له پلان سره سم دوام لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

په افغانستان کې د ټپل شویو جګړو په لړ کې کوم شیان ویجاړ شول؟
په دې هکله یو له بل سره خبرې وکړئ او د خبرو پایله یادداشت کړئ.
په پای کې دې د ډلې یو غړی هغه په ټولګي کې ولولي او پوښتنو ته دې ځواب ورکړي:

....

....

پوښتنې:

۱- د جګړې په لړ کې زموږ د هېواد کوم تاسیسات ډېر زیانمن شول، نمونه یې واخلئ؟

۲- موږ د خپل وطن د ابادی په وړاندې څه مسؤولیتونه لرو؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

په هغه سیمه کې چې تاسو ژوند کوئ، د دولتي او غیر دولتي موسساتو(انجوګانو) له خوا کوم کارونه تر سره شوي دي؟ هغه د خپلو مشرانو په مرسته لست کړئ!

....

....

SS (P) 0607

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳) لوست

د جمهوري رياست ټاکنې

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ.

انتخابات	د کار لپاره د يوې ډلې له منځه د يو تن انتخابول
کانديد	نوماند، هغه څوک چې پارلمان يا بالمقابل د خلکو د استازيتوب لپاره خپل نوم ورکوي.

موخې:

- زده کوونکي دې د انتخاباتو او د انتخاباتو د کار له ډول سره اشنا شي.
- زده کونکي بايد خپل ځانونه د ټولنې د فعالو غړو په توګه و ګڼي.

د افغانستان لومړنی منتخب ولسمشر څنګه و ټاکل شو؟

د رايې ورکوونکو ليکې

د ښځو د نوم ثبتولو مرکز

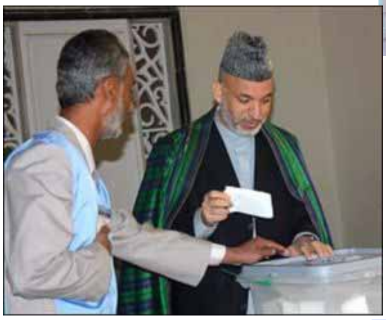

د رايې ورکولو کارت

د رايو د صندوقونو راغونډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان خلکو په ۱۳۸۳ لمریز کال کې د جمهوري ریاست خپلواک، مستقیم او پټ لومړني انتخابات تجربه کړل. دا انتخابات د ۱۳۸۳ لمریز کال د تلې په ۱۸ مه د سهار په ۷ بجو د ملګرو ملتونو د استازو او د جمهوري ریاست د کاندیدانو د استازو په وړاندې تر سره شول. په دې ټولټاکنو کې ۱۸ تنو ځانونه کاندید کړي وو او په انتخاباتي مبارزو کې يې پوره ونډه اخیستې وه. دا انتخابات په یوه ازاده او ارامه فضا کې تر سره شول. افغان نارینه او ښځې د هېواد د ولسمشر د ټاکلو په موخه د رایې ورکولو صندقونو ته لاړل او په خپلواکه او پټه توګه يې خپلې رایې په صندوقونو کې واچولې.

د انتخاباتو کمیسیون د رایو له شمېرنې نه وروسته د ۱۳۸۳ لمریز کال د لړم په ۱۳ مه په سلوکې د ٥٥/٤ رایو په ګټلو سره محترم حامد کرزی بریالی اعلان کړ. په دې ډول محترم حامد کرزی د پنځو کلونو لپاره د افغانستان د خلکو له خوا د هېواد د لومړني منتخب ولسمشر په توګه و ټاکل شو.

زده کوونکي دې په څو ډلو ووېشل شي او په دې هکله چې څرنګه یو تن د خپل استازي په توګه وټاکي یو له بله سره مشوره وکړي او د هرې ډلې استازي دې د اړوندې ډلې نظر په ټولګي کې بیان کړي.

....

....

پوښتنې:

۱- د جمهوري ریاست په ټولټاکنو کې څو تنو خپل ځانونه کاندید کړي وو؟
۲- د افغانستان د جمهوري ریاست لومړنۍ ټاکنې څه وخت ترسره شوې؟
۳- په کومه نېټه د انتخاباتو نتیجه د انتخاباتو د کمیسون له خوا اعلان شوه؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپلو مشرانو په مرسته د انتخاباتو په هکله یو مطلب ولیکئ.

....

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴) لوست

د افغانستان پارلمان

موخې:
زده کوونکي دې د افغانستان له پارلماني جوړښت سره اشناشي.

پارلمان	ملي شورا چې له مشرانو او ولسي جرګې څخه جوړه ده.
تصويب	په اکثريت يا د رايو په اتفاق سره وروستی پرېکړه.
انتصاب	ګومارل، په ګوته کول

آيا تر اوسه مو د افغانستان د ملي شورا او يا پارلمان نوم اوريدلی دی؟

پارلمان د دولت له دريو بنسټونو څخه يو بنسټ دی چه زموږ په اساسي قانون کې د ملی شورا په نامه يادېږی. زموږ په هېواد کې د لومړي ځل لپاره په ۱۳۱۱ لمريز کال کې د محمد نادر شاه د پادشاهۍ په دوره کې د پارلمان بنسټ کيښودل شو. دغه بنياد د قانون په جوړولو او په سياسی تصميم نيولو کې او د خلکو د ګډون برخې اخيستنې ښکارندوی دی. د افغانستان د ملي شورا غړي د انتخاباتو له لارې او يا د ولسمشر لخوا په انتصابي ډول ملي شوراته لاره پيدا کوي.

دغه استازي په ملي شورا کې د خلکو له اړتياوو سره سم قوانين رامنځته کوي. ملي شورا زموږ په هېواد کې له دوومجلسونو څخه چې د ولسي جرګې او مشرانو جرګې په نومونو يادېږی. منځته راغلي ده.

ولسي جرګه:

د اساسي قانون له موادو سره سم، ولسي جرګه زموږ په هېواد کې ۲۵۰ غړي لري.

دغه غړي د هېواد د ټولو وګړو لخوا د هغو خلکو له ډلې څخه ټاکل کيږي چې ځانونه کانديدوي او د هغې انتخاباتي حوزې د استازي په توګه ولسي جرګې ته لاره پيدا کوی.

هغه خلک چې د انتخاباتو له لارې وټاکل شي د پنځو کلونو لپاره د خپل ولايت د استازي په توګه په ملي شورا کې دنده تر سره کوي.

آيا پوهېږئ چې په ملي شورا کې ستاسو د سيمې استازي څوک دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولسي جرګه د خپل کار په پیل کې خپل یو تن غړی د مشر په توګه، دوه تنه غړي د لومړي مرستیال او دویم مرستیال په توګه او دوه تنه نور د منشیانو په توګه ټاکي. دغه ټوله ډله د ولسي جرګې د اداري پلاوي په نامه یادیږي.

د ولسي جرګی اوسنی مشر څوک دی؟ له سپین ږیرو او لویانو و پوښتئ او پــه ټولګي کې یې خپلو ملګروته و وایاست.

د ولسي جرګې دندې:

۱–د تقنیني احکامو او یا قوانینو تصویب، تعدیل او یا لغو کول.

ولسي جرګه د خلکو د اړتیاوو سره سم نوي قوانین تصویبوي او هغه پخواني قوانین چې نور د کار وړ نه دي او یانور ارزښت نه لری، له منځه وړي.

۲–د فرهنګي، اقتصادي او تکنالوژیکي پر مختګ د پروګرامونو تصویبول.

هغه پروګرامونه چې د اجتماعي، فرهنګي، اقتصادي او تکنالوژیکي پر مختګ لپاره د دولت او یا خصوصي ادارو له لارې وړاندی کیږي باید د ولسي جرګې د غونډې له خوا تصویب کړی شي.

۳–د دولتي بودجې تصویب او د پور د ورکړې او یا اخیستنې اجازه.

ولسي جرګه د دولت او دولتي ارګانونو بودجه ټاکې. که دولت وغواړي چې قرضه واخلي او یا کوم دولت ته قرضه ورکړي باید هرومرو د ولسي جرګې له خوا تصویب شي.

۴–د دولتي ادارو پرانیستل او یا دهغوي له منځه وړل (لغو کول).

ولسي جرګه کولای شي اداري واحدونه رامنځته کړي او یا په موجودو ادارو کې بدولونونه راوړي او یا ځینې اداري واحدونه له منځه یوسي.

۵–د نړیوالو تړونونو او معاهداتو پیوستون او تائید، او یا له هغوی سره د پیوستون فسخ کول.

زموږ هېواد ځینې نړیوال تړونونه لاسلیک کړي او منلي دي د دغو تړونونو منل او یا نه منل د ولسي جرګې په غاړه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشرانو جرگه:

❖ د مشرانو جرگې غړي په دريو کې دوې برخې انتخابي او په دريو کې يوه برخ يې انتصابي دي. د دې مجلس غړي د دريو برخو څخه يوه برخه يې د ولايتی شورا گانو د غړو له منځه، يو پر دريمه برخه د ولسواليو د شوراگانو د غړو له منځه، يو پر دريمه برخه يې د ولسمشر لخوا د پوهانو او متنفذو اشخاصو له منځه ټاکل کيږی.

د دغه مجلس غړي هم د پنځو کلونو لپاره د نده تر سره کوي.

مشرانو جرگه هم د ولسي جرگې په شان اداري هيئت لري.

د مشرانو جرگې دندې:

مشرانو جرگه هم په دقيقه توگه لکه د ولسي جرگې په شان دندې په غاړه لري. توپير يې دا دی چې د قانون د طرحی غوښتنليک د دولت لخوا لومړی ولسي جرگې ته وړاندې کيږی. د ولسي جرگې له لوري د طرحې تر تصويبولو وروسته، نوموړې طرح مشرانو جرگې ته وړاندې کيږي. مشرانو جرگه د ۱۵ ورځو په موده کې په دغه طرح باندې غور کوي او د هغې په هکله تصميم نيسي او بيا ولسمشر ته وړاندې کيږي، په هغه صورت کې چې ولسمشر د ملي شورا پريکړه و مني او لاسليک يې کړي، نو نوموړې طرح بيا د قانون په بڼه منل کيږي.

پوښتنې:

۱–پارلمان يا ملي شورا تعريف کړئ.

۲–زموږ د هېواد ملي شورا څو غړي لري؟

۳–زموږ د هېواد ولسي جرگه څو غړي لري او دغه غړي څنگه ملي شورا ته لاره پيدا کوي؟

۴–د ولسي جرگې اداري هيئت څو غړي لري؟

۵–د ملي شورا له دندو څخه، يوازې دوه دندې په گوته کړئ.

٦–د مشرانو جرگې غړي څنگه د مشرانو جرگې مجلس ته لاره پيدا کوي؟

۷–د مشرانو جرگې دندې په لنډه توگه وليکئ او د هغو توپير د ولسي جرگې له دندو سره په گوته کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵) لوست

د افغانستان گاونډي هېوادونه

۱- د پاکستان اسلامي جمهوريت

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	ساحل	د سيندو او سمندرو نو غاړه
۲	جمهوريت	هغه حکومت چي دخلکو د رايو له لاري يې رئس جمهور ټاکل شوي وي
۳	جلگه	شنه، هواره، او مسطح ځمکه

موخه :
زده کوونکی دې د هېواد له ختيځ گاونډي هېواد سره آشنا شي.

تاسو د پاکستان په هکله څه معلومات لرئ؟

د پاکستان اسلامي جمهوريت د آسيا د لويې وچې له جنوبي هېوادونو څخه دی. په ۱۹۴۷م کال کې يې، چې د ۱۳۳۵ لمريز کال سره سمون خوري، له انگلستان څخه خپله خپلواکي تر لاسه کړه.

په ۲۰۰۷ ميلادی کال کې يې د نفوسو شمېر کابو يوسل او څلويښت ميليونو تنوته رسيده. دغه هېواد اوه سوه نهه شپته زره کيلو متره مربع مساحت لري او له څلورو ايالتونو څخه تشکيل شويدی.

د پاکستان نقشه

د پاکستان آب وهوا په زياترو ساحلي سيمو کې مرطوبه او په صحرايي سيمو کې توده او وچه ده.

کرنه د پاکستان د خلکو خورا مهم اقتصادی فعاليت شمېرل کيږي. ددې هېواد په حاصل خيزو سيمو کې غنم، وريجې او داسې نور کرل کيږی. په هېواد کې د اوبدلو، وړېشلو او کيمياوي سرې دتوليد د صنعت ځينې کارخانې شته چې د دغو کارخانو ځينې توليدات بهرنيو هېوادونو ته لېږل کيږي

د پاکستان زياتره خلک مسلمانان دي.په اردو، پنجابي، سندي، پښتو او بلوچي ژبوخبرې کوي. د اسلام آباد ښار د دغه هېواد پلازمېنه (پايتخت) دی‌س. کراچي، لاهور، راولپنډی، حيدرآباد او فيصل آباد يې نور ستر ښارونه دي.

د سند درياب چې د هماليا له غرونو سر چينه اخلي، د دغه هېواد له لويو دريابونو څخه شمېرل کيږي. د پيسو واحد يې پاکستانی روپۍ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

دا لاندې جدول په ډله ییز کار کې بشپړ کړئ.

د پاکستان موقعیت نسبت افغانستان ته	پایتخت یې	د خپلواکۍ تاریخ یې	مهم ښارونه یې	د پیسو واحد یې	کرنیز حاصلات یې

پوښتنې:

۱. د پاکستان هېواد څه وخت خپله خپلواکي تر لاسه کړه؟
۲. د پاکستان د اکثریت خلکو دین څه دی؟
۳. په پاکستان کې زیات خلک په کومو ژبو خبرې کوي؟
۴. د پاکستان د تولیدي صنایعو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱٦) لوست   گاونډي هېوادونه

۲- د ایران اسلامي جمهوریت

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

موخه :
زده‌کوونکي دې د هېواد له لویدیځ گاونډي هېوادسره آشنا شي.

۱	جمعیت	هغه خوک چې په یو ه سیمه کې میشت وي.
۲	مساحت	د ځمکې د سطحې یا د بل څه اندازه

_ د ایران اسلامی جمهوریت زموږ د گران هېواد کوم لوري ته پروت دی؟

ایران له آسیايي هېوادونو څخه دی او زموږ د هېواد لویدیځ لوري ته پروت دی. مساحت يې کابویومیلیون او شپږ سوه زره کیلومتر مربع دی. د نفوسو شمېر يې اویا میلیونو تنو ته رسېږي. د اوسېدونکو زیاتره برخه يې مسلمانان دي.په دې هېواد کې د خلکو اکثریت په فارسي ژبه خبرې کوي.

د ایران نقشه

مهم ښارونه يې مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، اهواز او کرمانشاه دي. پایتخت يې د تهران ښار دی.

د کرنې په چارو کې دغه هېواد پر مختگ کړی دی او له ماشیني وسایلو څخه کاراخلي چې په دې ډول يې د کرنیزو تولیداتو اندازه لوړه کړې ده. وریجې، چای، پنبه، غنم، جغندر، جوار او ډول ډول میوې، په ځانگړې توگه خرما او پسته په کې زیاته پیداکیږي. د ایران په پراخ هېواد کې د نفتو، گاز، اوسپنې، ډبروسکرو، مسو او فیروزې زېرمې موجودې دي. د نفتي منابعو له پلوه په نړۍ کې ډېر اهمیت لري. همدارنگه د اوسپنې ویلي کولو، کیمیاوي صنایعو، موټر جوړولو، د کرنې د ماشین آلاتو، نساجی، فرش جوړولو، بوټ گنډلو، یخچال جوړولو، کاغذ جوړولو او بلور

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړولو صنایعو په دې هېواد کې ښه پر مختګ کړی دی چې د دې تولیداتو یوه زیاته برخه يې بهر ته صادروي.

د کسپین د بحیرې (د خزر سمندرګي)، د غاړې د سیمو آب وهوایې مرطوبه ده او کافي باران په کې وریږي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپونو کې بشپړ او په کتابچو کې يې ولیکئ

دافغانستان په نسبت د ایران موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مهم صنعتي محصولات	ډیر مهم زراعتي محصولات

پوښتنې:

١. د ایران د سترو ښارونو نومونه واخلئ.
٢. د ایران د کرنیزو پیداوارو نومونه واخلئ.
٣. د ایران هېواد ولې په نړۍ کې د تېلو او ګازو د صادرونکو هېوادونو له جملې څخه دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۷) لوست

ګاونډي هېوادونه

۳- تاجکستان

موخه :
زده کوونکي دې د تاجکستان له هېواد سره آشنا شي.

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	منځنۍ آسیا	داسیا دلويېځ وچې منځنۍ سیمې تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان، قرغزستان او د قزاقستان هېوادونه
۲	استقلال	خپلواکي

_ د تاجکستان هېواد زمونږ د هېواد کومې خواته پروت دی؟

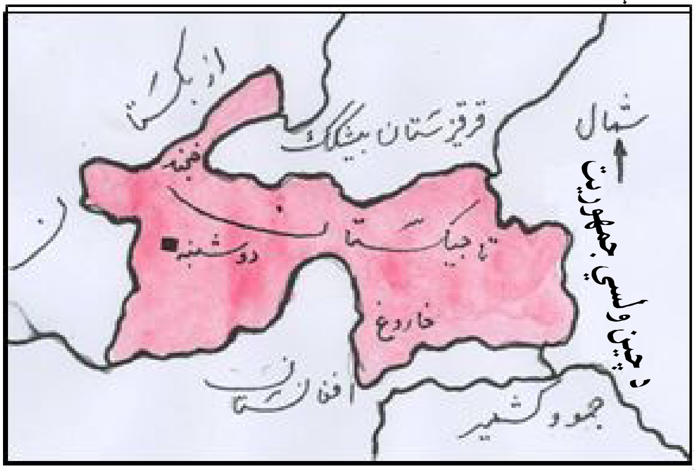

د تاجکستان نقشه

د تاجکستان جمهوریت چې دمنځنۍ آسیا له هېوادونو څخه دی، زمونږ د هېواد شمالي لوري ته پروت دی.

په ۱۳۷۰ لمریز کال کې د پخواني شوروي اتحاد ړنګېدل د تاجکستان او نورو جمهوریتونو د خپلواکۍ لامل شو. نفوس يې څه نا څه اوه میلیونه تنو ته رسیږي. ددې هېواد وګړي مسلمانان دي. په تاجکي او روسي ژبو خبرې کوي. د دوشنبې ښار ددې هېواد پایتخت دی. خجند، کولاب او قرغان تپه ددې هېواد له مشهورو ښارونو څخه دي.

په دې هېواد کې ډول ډول غلې دانې، وریجې او مېوې پیداکیږي. خلک يې د خارویو په روزلو هم بوخت دي. د بریښنا او ډېرو سکرو تولید ددې هېواد د صنایعو له جملې څخه شمېرل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپي کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

د افغانستان په نسبت د تاجکستان موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مشهور ښارونه	بحر ته لار لري که نه؟	صنایع
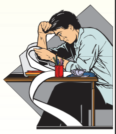						

پوښتنې:

۱. تاجکستان څه وخت خپلواکي تر لاسه کړه؟
۲. د منځنۍ آسیا د هیوادونو نومونه واخلئ.
۳. د تاجکستان د کرنیزو حاصلاتو نومونه واخلئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپلواکۍ تر سرلیک لاندې یو مطلب ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۸) لوست

ګاونډي هېوادونه

۴-ازبکستان

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	صنایع	دصنعت جمع، هغه څه چې د انسان پواسطه جوړ شوي وي
۲	نساجي	اوبدل
۳	زرع	کرنه

موخه :

ـ زده کوونکي دې د ازبکستان له هېواد سره آشناشي.

ـ د ازبکستان هېواد د آسیا د لویې وچې او زمونږ د هېواد په کومه برخه کې پرو ت دی؟

د ازبکستان نقشه

د ازبکستان هېواد هم د منځنۍ آسیا له هېوادونو څخه دی چې زمونږ د هېواد شمال پلوته پروت دی. په ۱۳۷۰لمریز کال کې يې د پخواني شوروي اتحاد تر ړنګېدلو وروسته خپله خپلواکي تر لاسه کړه. مساحت يې (۴۴۷۴۰۰) کیلو متره مربع دی. د نفوسو شمېر يې پنځه ويشت میلیونه تنو ته رسيږي.

د تاشکند ښار ددې هېواد پایتخت دی. سمرقند، بخارا او فرغانه يې د مشهورو ښارونو له جملې څخه دي.

ددې هېواد زیات خلک ازبکان دي. په ازبکې او روسي ژبو خبرې کوي او اکثريت يې مسلمانان دي.

د پنبې کرنې په دې هېواد کې زيات پر مختګ کړی دی. د پولاد جوړولو، نساجي او غذايي موادو صنعت هم په دې هېواد کې شته. د ډېرو سکاره، مس او نفت ددې هېواد له کانونو څخه شمېرل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپي کار کې بشپړ کړئ.

د افغانستان په نسبت د ازبکستان موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مهم ښارونه	کانونه	کرنیز حاصلات
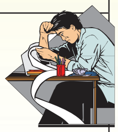						

پوښتنې:

۱. د ازبکستان هېواد ولې پنبه نورو هېوادونو ته صادروي؟
۲. د ازبکستان په هېواد کې د صنعت کومو ډولو نو پر مختګ کړی دی، نومونه يې واخلئ؟
۳. ازبکستان څه وخت خپلواک شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۹) لوست

ګاونډي هېوادونه

۵- تر کمنستان

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	کالي	سوداګريز او اړين توکي چې د انسان اړتيا رفع کوي
۲	معادن	کانونه

موخه :
زده کوونکي دې زموږ له شمالي ګاونډي هېواد ترکمنستان سره آشناشي.

ـــ د ترکمنستان هېواد د آسيا د لويې وچې او زموږ د هېواد کوم پلوته پروت دی؟

د ترکمنستان نقشه

د ترکمنستان هېواد چې پايتخت يې د عشق آباد ښار دی، د منځنۍ آسيا د هېوادونو له ډلې څخه دی او زموږ د هېواد شمال پلو ته پروت دی. دې هېواد هم د تاجکستان او ازبکستان د هېوادونو په څېر له پخواني شوروي اتحاد څخه خپلواکي تر لاسه کړه.

د دې هېواد مساحت څلورسوه اتيازره کيلو متره مربع دی. نفوس يې شپږ ميليونو تنو ته رسيږي. خلک يې مسلمانان دي او زياتره يې په ترکمني او روسي ژبو خبرې کوي. د وګړو زياته برخه يې د کرنې او مالدارۍ په چارو بوخت دي. د پنبې د توليد له پلوه په نړۍ کې ډېر شهرت لري. مهم لاسي صنعت يې غالۍ اوبدل دي.

ترکمنستان د ګازو او نفتو منابع لري. پنبه، سپنسين توکران، غالۍ او نفت د هغو توکو له جملې څخه دي چې بهرته ليږل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپي کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړکړئ

د افغانـــــستان په نسبت د ترکمنـــــستان موقعیت	پایتخت	غوره کرنیز حاصلات	دین	ژبه		

پوښتنې:

۱. د ترکمنستان د زیاتره خلکو شغل څه شی دی؟
۲. د ترکمنستان هېواد ولې نورو هېوادونو ته غالۍ او نفت صادر وي؟

له ټولګي بهر فعالیت:

ددې درس مهم ټکي په ګوته او په خپلو کتابچو کې يې ولیکئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳۰) لوست

ګاونډي هېوادونه

٦- چـــــيــــــن

موخه:
زده‌کوونکي دې د چین ولسي جمهوریت سره آشنا شي.

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	واټن	فاصله
۲	ګډه پوله	ګډ سرحد
۳	واردات	هغه توکي چې له بل هېواد څخه را وړل کيږي
۴	صادرات	هغه توکي چې بل هېواد ته لیږل کیږي

ــ د چین هېواد زموږ د هېواد کومې خواته پروت دی؟

د چين نقشه

د چـــين ولـــسي جمهوريـــت د نـــرۍ او آسيا د لـــويې وچـــې لـــه ســـترو هېـــوادو څخـــه شـــمېرل كيـــږي او پـــه شـــمال ختيـځـه برخـه (واخـان) كـې پـه لـړ واټـن سـره زمـوږ لـه هېواد سره ګـډه پولـه لري.

چين د نړۍ زيـات نفـوس لرونكـى هېـواد دي چې د نفوسو شمېر يې يو مليارد او درې سوه ميليونو تنو ته رسيږي. مـساحت يې كابو نهـه ميليونـه او پنځـه سـوه زره كيلـو متـره مربـع دى. پايتخت يې بـيجن (پيكنګ) او خلك يې په چينايي ژبه خبرې كوي.

كرنيزحاصلات يې وريجې، غنم، وربشې، پنبه، چوغندر يـا لبلبـو او داسې نـور دي. همدارنګه په دې هېواد كې د موټر جوړولـو، بېړۍ جوړولـو، تـوكر جوړولو، كرنيزو ماشين آلاتو، د بريښنا سامان آلاتو، او پلاستيكي لـو ښـو صـنعت زيـات پـر مختګ كړى دى چې د دې شيانو زياته برخه بهر ته ليږل كيږي.

SS (P) 0607

افغانستان پنبه، وړۍ، پوستکي او وچه مېوه چین ته لېږي او په بدل کې یې چای، منسوجات، تعمیراتي توکي، کاغذ، پلاستیکي لوښي، رادیو، ټیپ ریکاردر، تلویزیون، کمپیوټر، ماشین آلات او داسې نور، هېواد ته راوړي.

د چین هېواد د خپلې پراختیا او سمندر ته دنژدې والي او لیرې والي له کبله ځو ډوله آب وهوا لري. شمالي برخې یې سوړ ژمی او تود اوړی لري. سویلي سیمې یې معتدل ژمی، اوږد ګرم او مرطوب اوړی لري.

د ټولګي د ننه فعالیت:

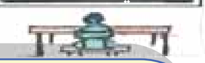

لاندې جدول په ګروپي کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

د افغانستان په نسبت د چین موقعیت	پایتخت	کرنیز حاصلات	صنایع	ژبه	هغه توکي چې د چین له هیواد څخه زمونږ هېواد ته راوړل کیږي.
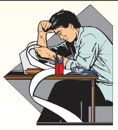					

پوښتنې:

۱. د چین آب و هوا څنګه ده؟
۲. چین ته زمونږ د هېواد صادرات څه شی دي؟
۳. کوم شیان مونږ له چین څخه هېواد ته راواردوو؟
۴. واردات او صادرات څه توپیر سره لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ لوست

د اسلام تاریخ

د اسلام د مخه د عربستان د ټاپووزمي حالات

موخې:

- له اسـلام نـه د مخـه د عربـستان د ټـاپووزمي لـه وضـعې سره،د زده‌کوونکو نسبي آشنايي.
- داسلام د ظهور د غوره ټکو او لاملونو پېژندل.

- د عربستان وضعه تر اسلام د مخه څه ډول وه؟
- دمکې ښار د کوم اهميت څخه برخمن و؟
- د اسلام د ظهور لاملونه څه شی و؟

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	ظهور	څرګندېدل، جوتېدل ظاهرېدل
۲	بتکده	بت خانه، د بت پرستانو معبد
۳	ميراث	هغه څه چې له پخوانيو پاتې کيږي.
۴	اشراف	شريف خلك، لويان، شريفان
۵	ډالۍ	تحفه، سوغات
۶	ټاپووزمه	هغه ځمکې ته ويل کيږي چې له دريو خوا په اوبو او له يوې خوا په وچې پورې نښتې وي.

داسلام مقدس دين په حجاز کې وځليده. حجاز د عربستان د ټاپووزمي يوه برخــه وه چــې د مکــې، مـديني او طــايف ښـــارونو پکې موقعيت درلود.

د عربــــــــستان د ټاپووزمي خلک د اسـلام د ظهور په وخت کې زيـاتره په دښتو کې او لړ شـمېر يې په ښارونو کې اوسـيدل. عربـو قبيلوي ژوند درلود. هره قبيلـه له څو کورنيو څخه جوړه شوې وه چې وګړو يې د قبيلې تر ټولـو زيـات سـپين ږيـري سـړي تـر مشرۍ لاندې چې د شيخ په نامه يادېده، ژوند کاوه. د مکـې معظمـې اوسـيدونکې د قريـشو لـه قوم څخه وو چې په هغو کې د بني هاشم او بني اميه قبيلو زيات شهرت درلود.

د عربستان تر ټولو مهم ښار (مکه) وه. دغه ښار د يمن، شام (سوريې) او حبشې د سوداګرۍ د لارې په منځ کې پروت و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مکې ځمکه حاصلخيزه نه وه. خو څرنګه چې د سوداګرۍ د لارې پر سر پرته وه او (کعبه شريفه) په هغې کې وه نو ډېر زيات اهميت يې درلود.

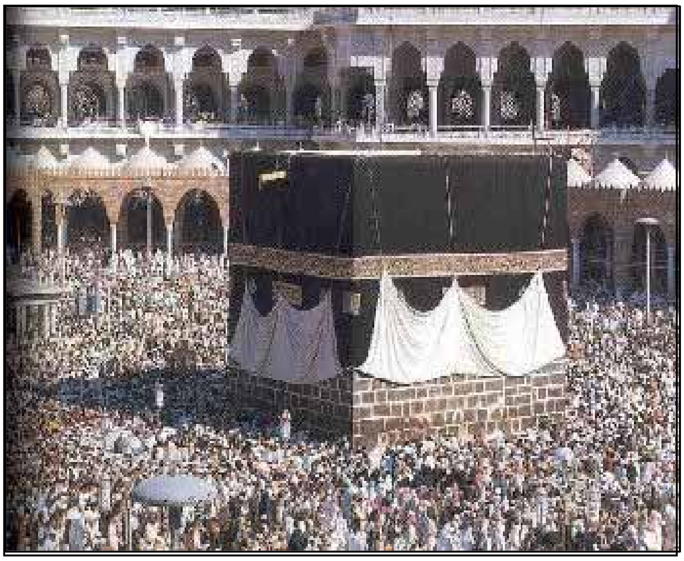

د کعبې شريفې کوټه

د کعبې شريفې ودانۍ د حضرت محمد(ص) له زيږيدو څخه ډېرې پيړۍ د مخه د حضرت ابراهيم(ع) په واسطه په مکه معظمه کې جوړه شوې وه[1] چې دلوی خدای (ج) د عبادت کولو ځای و. لاکن وروسته د عربستان په ټاپو وزمه کې بت پرستۍ رواج ومونداو عربو هغه ځای په بوتخانې بدل کړ. دوی هغه مجسمې چې له ډبرو، لرګيو او فلزاتو څخه يې جوړې کړې وې، په کعبه شريفه کې يې کښېښودې. هرې قبيلې يو بت درلوده.له دې امله کعبه د ټولو قبيلو زيارت او د درناوي وړ ځای و.

د قريشو اشرافو د بت پرستي ملاتړ کاوه. هغوی به دښار خواته د خلکو د جلبولو او د سوداګرۍ د کاروانونو د تلو راتلو او د هغو سوغاتو نو له لارې چې خلکو به د بتانو په وړاندې کښېښوول، ګټې تر لاسه کولې.

د مکې اوسيدونکي اکثراً بت پرستان وو او په خرافاتو يې عقيده درلوده.نوې زيږيدلې نجونې به يې د خپل ناوړه دود او دستور له مخې ژوندۍ تر خاورو لاندې کولې او په مختلفو چارو بوخت وو. ځينو يې سوداګري کوله، ځينو به د کعبې شريفې اړوندې چارې سرته رسولې. ځينی چارې له پلرونو څخه اولاد ونو ته په ميراث پاتې کيدې.

---

[1] کعبه شريفه د مخه د نوح(ع) د طوفان په نتيجه کې له منځه تللې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډله‌ییز کار کې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ او په ټولګي کې يې ووایئ.
دمثال په توګه :د مکې خلک بت پرستان وو او په خرافاتو يې عقيده درلوده .
________________ ____________ ____________________ .
________________ ______________________________ .

پوښتنې:

۱. د مکې ښار له کوم اهمیت څخه برخمن و؟
۲. کعبه شریفه د چا له خوا د دویم ځل لپاره ودانه شوه؟
۳. زموږ پیغمبر حضرت محمد (ص) له کومې قبيلې څخه و؟
۴. د پورتنیو بیلګو په څیر درې نورې پوښتنې تاسو خپله جوړې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۲ لوست

د حضرت محمد (ص) ژوند له زیږیدو تر بعثت پورې

موخې:
- زده کوونکي دې د حضرت محمد (ص) له ژوند او کړو وړو سره اشناشي.
- زده کوونکي دې د ستونزو په وړاندې دمبارزې توان ومومي.
- په زده کوونکو کې دې اسلامي روحیه پیاوړې شي.

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	بعثت	رسالت، لیږل
۲	کوزده	نامزادي، کوژده
۳	هلاك	هلاکیدل، دناوړه پېښې پواسطه مړه کیدل
۴	جد	نیکه
۵	ابابیل	یوه مرغۍ چې په پښتو کې ورته توتکۍ وايي
۶	دایه	ماشوم روزونکې یا هغه ښځه چې د بل چا ماشوم ته شیدې ورکوي او روزي يې

_ د حضرت محمد (ص) د ماشومتوب دوران څه ډول و؟

_ د حضرت محمد(ص) د زلمیتوب دوران څرنګه و؟

عبدالله د رسول اکرم (ص) پلار د عبدالمطلب له زامنو څخه و، د حضرت محمد(ص) له پیداکیدو څخه دوه میاشتې مخکې په هغه سفر کې، چې شام ته یې کړی و، وفات شو او په یثرب کې خاوروته وسپارل شو.حضرت محمد(ص) په هغه کال چې په عام الفیل(مقصد یې هغه کال دی چې په هغه کې دیمن د حاکم ابرهه لښکریان په فیلانو سپاره وو او د کعبې شریفې دورانولو لپاره مکې معظمې ته راغلل، خو د خدای(ج) په امر د وړو الوتونکو پواسطه، چې ابابیل (توتکۍ) نومیږي، هلاک کړای شول.)[1] مشهور دی، حضرت محمد(ص) د ربیع الاول د میاشتې په دوولسمه نېټه د دوشنبې په شپه، چې له ۵۷۰م کال سره سمون لري، په مکه معظمه کې وزیږید او څلویښت کاله وروسته په پیغمبرۍ مبعوث شو. په هغه وخت کې د عربستان تاپووزمي خلکو خپل ماشومان د روزنې او شیدو ورکولو لپاره، دایه ګانوته ورکول. د حضرت محمد (ص) مور بي بي آمنې هم خپل زوی یوې ښځې ته، چې حلیمه سعدیه نومیده، وسپاره تر څو هغه لوی او شیدې ورکړي. حضرت محمد (ص) څلورکاله له بي بي حلیمې سره په دښته کې پاتې شو. د دښتې سخت ژوند انه حضرت محمد(ص) هم تکړه او پیاوړی کړ او هغه ته یې ساده او غریبانه ژوند هم ورزده کړ.

کله چې زموږ ستر پیغمبر دشپږوکالو شو، بي بي آمنې هغه خپلې کورنۍ ته، چې په یثرب کې وه، یوړ او د خپل پلار زیارت یې وکړ. کله چې له یثرب څخه بیرته راوګرځیدل، بي‌بي‌آمنه سخته ناروغه شوه او په لاره کې یې ساه ورکړه. حضرت محمد(ص) د خپلې مور د مړینې له کبله ډېر غمجن شو. له دې نه وروسته د حضرت

[1] - الم ترکیف ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد(ص) پالنه او ساتنه د هغه نیکه (عبدالمطلب) په خپله غاړه واخیسته. حضرت محمد(ص) د (۸) کالو و چې نیکه یې (عبدالمطلب) وفات شو. له هغې وروسته د حضرت محمد(ص) پالنه او روزنه د هغه تره ابو طالب په خپله غاړه واخیسته. ابوطالب د سوداګرۍ په چارو بوخت و او په ځینو سفرونو کې به یې خپل وراره هم له ځانه سره وړلو. حضرت محمد(ص) د کوچنیوالي دوره پای ته ورسوله. د ځوانۍ په دوره کې ټولو خلکو د ده په پاکوالي، امانت دارۍ او رښتینولۍ باندې عقیده پیداکړه او دی به یې (امین) باله.

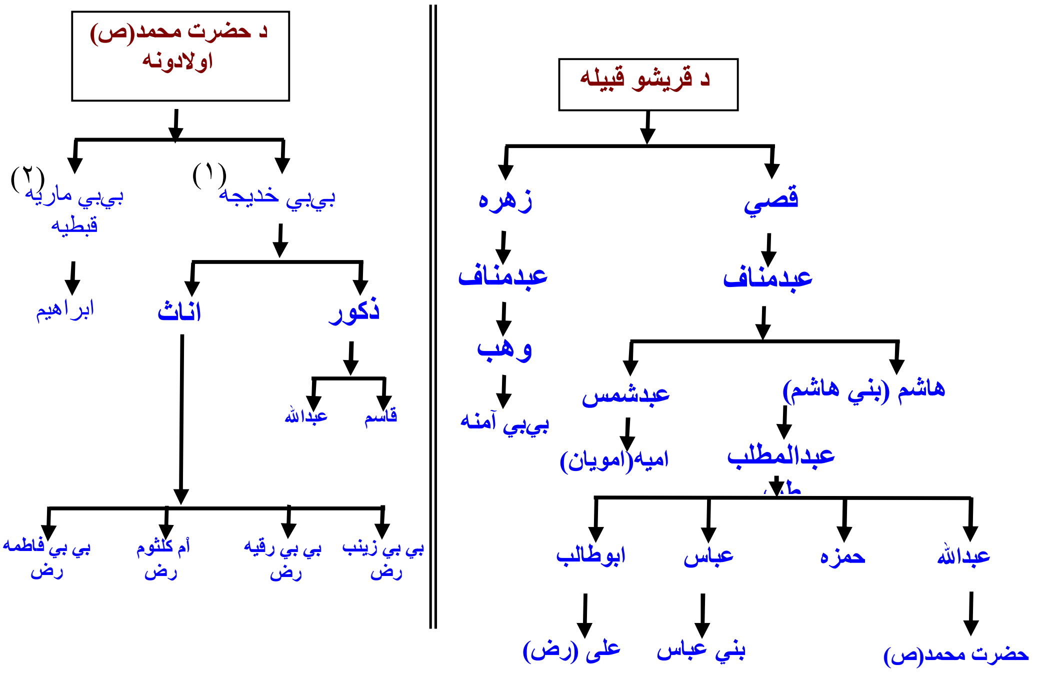

بی بی خدیجه یوه بډایه ښځه او د قریشو له کورنۍ څخه وه. دابوطالب د وراندیز له مخې بي بي خدیجې د خپلې شتمنۍ یوه برخه دحضرت محمد(ص) په واک کې د سوداګرۍ لپاره ورکړه. په دې سفر کې د حضرت محمد(ص) امانت دارۍ خلکو ته لاپسې څرګنده شوه چې همدا کار بیا دده او بي بي خدیجې تر منځ د کوژدې لامل هم وګرځیده.

---

(۱) : بی بی خدیجه د حضرت محمد (ص) لومړنۍ ښځه وه چې له هغې څلور لوڼې او دوه زامن پیدا شوي دي.

(۲) : بی بی ماریه قبطیه د حضرت محمد (ص) بله ښځه وه چې له هغې څخه یو زوی د ابراهیم په نامه پیدا شوی دی . د حضرت محمد (ص) ټول نارینه اولادونه په کوچینوالی کې وفات شویدي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بي بي خديجه د حضرت محمد(ص) لپاره ډېره مهربانه او فداکاره کوژدنه اوله اسلام راوړو ښځه وروسته بيا د اسلام د سپېڅلي دين لپاره ډېره وفاداره ښځه وه، چې خپله ټوله شتمني يې د خدای (ج) درضا او د اسلام د خپريدوپه لارکې ولګوله.

حضرت محمد(ص) د مکې د خلکو له بت پرستۍ څخه ډېر خواشينی او انديښمن و. د حضرت محمد(ص) غوښتنه او هيله داوه چې يوه ورځ خلک د بت نمانځې څخه خلاص شي او د خدای(ج) پرستش او لمانځنه وکړي.

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډلهييز کار کې د ښي لاس ليکنې دکين لاس له ليکنو سره ونښلوی او په ټولګی کې يې نوروته وړاندې کړئ.

په ۵۷۰ م کال کې	د رسول اکرم(ص) پلار
په ٦ کلنۍ کې	د رسول اکرم(ص) نيکه
په ٨ کلنۍ کې	د حضرت محمد(ص) مور
بی بی آمنه	د حضرت محمد(ص) دايه
عبدالمطلب	دحضرت محمد (ص) مور وفات شوه
عبدالله	د حضرت محمد(ص) نيکه عبدالمطلب وفات شو
بی بی حليمه	حضرت محمد(ص) په مکه معظمه کې وزيږيد

پوښتنې:

١. آيا د حضرت محمد(ص) د پلار، مور، دايې، تره او نيکه نومونه موزده دي؟
٢. د ښتي ژوندانه پر حضرت محمد(ص) باندې څه اغيزه وکړه؟
٣. د عام الفيل څخه موخه څه شی وه؟ په لنډه توګه يې بيان کړئ.
٤. د حضرت محمد(ص) د زامنو نومونه واخلئ.
٥. د حضرت محمد(ص) د لوڼو نومونه واخلئ.
٦. د حضرت آمنې د پلار او نيکه نومونه واخلئ.
٧. سم عبارت د (ص) په توري او نا سم عبارت د (غ) په توري سره په نښه کړئ.
- حضرت علي(رض) د حضرت محمد (ص) د تره زوی و. (   ).
- د امويانو نيکه هاشم نوميده (   ).
- د بني هاشم نيکه اميه نوميده (   ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳ لوست

د حضرت محمد(ص) ژوند (له بعثته تر هجرته)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشناشئ

۱	هجرت	له هېواد نه لرې کېدل، کډه کېدل، هېواد تاتوبې پرېښودل
۲	لټه	لټول، پیداکول
۳	اسلام	تسلیمېدل، د اسلام مبارك دین قبلول
۴	دحراغار	د مکې معظمې شمال ختیځ لورته په غره کې یوه سمڅه ده.
۵	اسلام	تسلیمېدل، د الله پاك احکامو ته غاړه ایښودل
۶	ایمان	عقیده، باور
۷	ظهور	ښکاره، څرګند، پیداکېدل
۸	مبعوث	لیږل شوی

موخه:
زده کوونکي باید له بعثته تر هجرته پورې دحضرت محمد(ص) له ژوندانه سره اشنا شي.

_ حضرت محمد (ص) څه ډول په پیغمبرۍ مبعوث شو؟
_ حضرت محمد(ص) له بعثته وروسته له کومو ستونزو سره مقابله کوله؟

حضرت محمد(ص) به په هر کال کې یوه میاشت د جبل النور د غره غارته چې حرا نومیده اومکې معظمې ته نژدې پروت دی، تلو او هلته به په عبادت او فکر کولو بوختیده. د حضرت محمد(ص) آرامي او یوازیتوب خوښیدل. دی په څلوېښت (۴۰) کلنۍ کې د حرا په غار کې په پیغمبرۍ مبعوث شو او له هغه وخته د اسلام سپیڅلی دین وځلیده. (د خدای(ج) له لوري دحضرت محمد (ص) په پیغمبرۍ ټاکلو او یا خوښولوته، بعثت وايي.) له نارینه و څخه ابوبکر صدیق(رض)، له

د حرا غار

ښځینه و څخه بي بي خدیجه(رض عنها) اوله ماشومانو څخه حضرت علي (رض) لومړنی کسان وو چې اسلام یې قبول کړ.

حضرت محمد(ص) به په لومړیو کې خلک په پټه اسلام ته رابلل.په دې ډول ورو ورو یو شمېر ځوریدلو خلکو او ځینو قومي مشرانو د اسلام دین ومانه.

له درې کالو وروسته خدای(ج) حضرت محمد(ص) ته حکم وکړ چې په څرګند ډول خلک اسلام ته راوغواړي او له بت لمانځنې یې منع کړي. د اسلام دین ورځ په ورځ پراختیا پیداکوله او خلکو له دغې بلنې څخه ملاتړ کاوه. د اسلام د راڅرګندېدو خبر لیرې سیموته ورسیده.د مکې کافرانو د اسلام له نفوذ څخه د خطر احساس وکړ. هغوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې درک کړه چې که بت لمانځنه له منځه ولاړه شي، هېڅکله نه شي کولای چې پر خلکو واکمن پاتې شي. له دې امله سره راغونډشول او دچارې په لټه کې شول. دوی لومړی داسې پریکړه وکړه چې حضرت محمد [(ص)] د پیسو او مقام په ورکولو سره راضي کړي او د خدای[(ج)] له لارې څخه یې راوګرځوي چې د اسلام ددین د پرمختګ مخه ونیول شي. هغوی د خدای[(ج)] پیغمبر ته داسې پیغام ور ولیږه ((...له دې دعوت څخه لاس واخله چې خپله شتمني ستا په واک کې درکړو او تا خپل رئیس وټاکو.)) حضرت محمد[(ص)] یې په ځواب کې داسې وویل: ((په خدای مې دې قسم وې چې لمر مې په ښي لاس او سپوږمی مې په کیڼ لاس کې راکړئ هم، که له دغې بلنې څخه لاس واخلم. هېڅکله به داسې ونه کړم،آن تر دې که په دې لار کې خپل ځان هم له لاسه ورکړم.))
کله چې کافران په دې وپوهیدل چې حضرت محمد[(ص)] د اسلام له دعوت او بلنې لاس نه اخلي، نو دده او دده د ملګرو په ځورولو پسې شول. بلال، یاسر، سمیه او نورو د سختو ځورونو په وړاندې مقاومت وکړ او ځینو یې د شهادت جامونه وڅښل. تر دې پورې چې په خپله حضرت محمد[(ص)] له دې ځورونو څخه په امان کې پاتې نه شو. په لارو او تشو کوڅو کې به یې پر حضرت محمد[(ص)] باندې بریدونه کول او په کاڼو به یې ویشته او ټپي کاوه به یې.له دې ټولوستونزو سره سره، حضرت محمد[(ص)] په خپل هوډ عزم او اراده کې ټینګ و او د اسلام له بلنې او خدای[(ج)] لمانځنې څخه یې هېڅ لاس وانه خیست. قرآن شریف یعني هغه کتاب چې ایمان پرې لرود اړتیا سره سم برخې برخې د خدای[(ج)] له لوري د حضرت جبرائیل[(ع)] پواسطه په حضرت محمد[(ص)] باندې نازل شو.

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډله ییز کار کې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ.

۱. خدای[(ج)] د بعثت په دریم کال،حضرت محمد[(ص)] ته دنده وسپارله.
....
. ...

۲. د حضرت محمد[(ص)] له ژوندانه څخه د بعثت په وخت کې زده کوو چې:
....
....

پوښتنې:

۱. حضرت محمد[(ص)] ولې د حرا غار ته تلو؟
۲. حضرت محمد[(ص)] د بعثت په پیل کې څه ډول خلک اسلام ته رابلل؟
حضرت محمد[(ص)] د مشرکینو د وړاندیز په ځواب کې څه وویل؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴ لوست

د حضرت محمد(ص) ژوند (له هجرته تر رحلته)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	رحلت	کوچ کول، سفر، مړینه
۲	خواشینی	خپگان، خوابدي
۳	ووینه	یو ډول چنجی دي چې لرگی او وریــن شــیان خــوري او خرابوی یې
۴	مبدا	اصل، پیل، اساس بست
۵	مشرکین	هغه کسان چې خداي(ج) ته شریك پیداکوي
۶	انصار	مرســتندویان، د مــدینې مــسلمانان چــې د پیغمبــر(ص) او مهــاجرینو ســره یــې مرسته وکړه.
۷	غزا	هغه جگړې چې د حضرت محمد(ص) تر لاربښوونې لاندې تر سره شوي دي.
۸	تقویم	کلنۍ، مهال ویش، جنتري

موخه:

- د زده‌کوونکو آشنایي د حضرت محمد (ص) له ژوندانه سره لـه هجرته تر رحلته.

- کوم لاملونه د مسلمانانو دهجرت سبب شول؟
- مکه معظمه څه ډول فتح شوه؟

کله چې د بت پرستانو ځورونه زیاتـه شـوه، حضرت محمد (ص) داسې لارښـوونه وکـړه چـې یـو شـمېر مـسلمانان دې حبـشې تـه هجـرت وکړي.یـو شـمېر مـسلمانان چـې پـه هغـو کـې حضرت عثمان (رض) او حـضرت جعفـر بـن ابـی طالب هم و، حبشې ته ولاړل.کله چې مـشرکین خبر شول، په قهر شول او د اسلام پر خلاف یې خپلې مبارزې سختې کړې.

د قریشو کافرانو په خپل منځ کې ترون وکړ چـې: ((لـه مـسلمانانو سـره خپلـې اړیکې وشلوي. له هغوی سره راکړه ورکړه او خپلوي ونه کړي.)) په دې هکله یـې یو پرېکړه لیک ولیکلو او په کعبه شریفه کې یې کېښود.

له هغې وروسته پیغمبر(ع) او ملگري یې له مکې څخه د باندې د شعب ابو طالب په نامه دره کې اوسېدل. دوی درې کالـه پـه ډېرې سـختۍ سـره پـه هغـه دره کـې واوسېدل تر هغه چې پیغمبر د الله(ج) له لورې خبر شو چې هغه پرېکـړه لیـک ووینـو خوړلی دی.

ابو طالب دغه خبر کافرانو ته ورکړ او له هغـوی څخـه یـې وغوښـتل چـې هغـه پرېکړه لیک راوړي. ورته ویې ویل چې که چېرې حضرت محمد(ص) سم او رښتیا نه وي ویلي، نو هغه به تاسې ته درکړو.کافران ولاړل او ویې لیدل چـې پیغمبـر رښـتیا ویلي دي نو ځکه یې پیغمبـر او دهغـه ملگروتـه اجازه ورکـړه چـې بیرتـه مکـې تـه وروگرځي. له هغې وروسته به حضرت محمد(ص) د وخت له ډېرې کمې شیبې څخـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم اسلام ته د خلکو د رابللو په لارکـــې گټه پورته کوله. د حج د مراســمو د تـر سره کولو پـه وخـت کـې چـې زیات شمېر خلـک بـه د کعبـې شـریفې د زیـارت کولـو لپـاره هلته راتلل، دوي به يې له اسلام سـره آشـنا کـول او ددوی پـه وسیله به يې خپل دعوت دنـورو قومونــو او ښــارونو د خلکــو غوږونــو تــه رســاوه. د هغــو کـسانو لـه ډلـې څخـه چـې د حضرت محمـد(ص) دعـوت يـې ومنلو، ځيني يې د يثرب د اوس

د مسلمانانو د هجرت د خط السير نقشه

ا وخزرج له قبيلو څخه وو. له همدغه ځايه يثرب تـه د مـسلمانانو د هجـرت مقدمـه برابره شوه.

بت پرستانو د اسلام د پراختيا د مخنيـوی پـه خـاطر، ډول ډول کاروانـه ترسـره کول خو له دې سره سره بياهم ورځ پـه ورځ د حـضرت محمـد(ص) د پلويـانو شـمېر زياتيده. په پای کې کافرانو پرېکړه وکړه چې دشپې لـه خـوا حـضرت محمـد(ص) پـه خپل کور کې ووژني. حـضرت محمـد (ص) د خـدای(ج) لـه لـوري د دوی لـه دغـې پرېکړې څخه خبر شو. له همدې امله په دې شپه حـضرت علـی(رض) د ده پـه بـستره کې بيده او په دې ډول د مشرکينو دسيسه ناکامه شوه.حضرت محمد(ص) په پټـه لـه کوره ووت او د حضرت ابوبکر صديق (رض) په ملگرتيا يې يثرب ته هجرت وکړ. لـه دې وروسته د يثرب نوم په (مدينه منوره) واوښت. لـه مکـې معظمـې څخـه مـدينې منورې تـه د حـضرت محمـد(ص) هجـرت د ٦٢٢ مـيلادی کـال سـره برابـر و چـې دمسلمانانو د تاريخ مبدا گڼل کيږي.

د پيغمبر(ص) جگړه او وينې تويونه نه خوښيدل. ليکن له اسلام څخـه ددفـاع او د اسلام د مبين دين د دښمنانو له منځه وړلو لپاره مجبور و چې جهاد وکړي. له دې کبله په مدينه منوره کې يې د مهاجرينو او انصارو څخه يو لوی پوځ تشکيل کړ. هغه مهمې غزاگانې چې په خپله حضرت محمد (ص) په هغو کې برخه درلوده د بدر، احد او خندق له غزاگانو څخه عبارت دي. همدارنگه د هجرت په اووم کـال حـضرت پيغمبـر(ص) د

(c) ketabton.com: The Digital Library

روم، حبشي، مصر او ایران پادشاهانو ته لیکونه واستول او هغوی يې اسلام ته را دعوت کړل. ځینو پاچاهانو که څه هم په څرګند ډول اسلام ونه منلو خو بیا یې هم د حضرت محمد(ص) استازي په ډېر درناوی سره رخصت کړل. یوازې د ایران پاچا خسروپرویز د استازي او پیغام بې احترامي وکړه چې په خپله سزا ورسیده.

د اسلامی دعوت استقبال له یوې ورځې نه بلې ورځې ته زیاتیده خو ددې سره سره د قریشو کافرانو بیا هم له مسلمانانو سره له مخالفت څخه لاس نه اخیسته.حضرت محمد(ص) د مسلمانانو یو لوی لښکر جوړ کړ او د مکې معظمې پر لور وخوځیده. مسلمانانو د جګړې پرته د مکې معظمې ښار فتح کړ.

ابوسفیان چې په مکه معظمه کې د مخالفینو مشر و، د اسلام دیپاوړي پوخ په لیدوسره په دې پوه شو چې مقاومت ګټه نه کوي نو خبرې خپورکړ چې دی مسلمان شوی دی. په ده پسې نور مخالفان هم تسلیم شول. په دی ډول مسلمانانو بې جګړې مکه معظمه فتح کړه.

د مکې معظمې له فتحې وروسته حضرت محمد(ص) کعبې شریفې ته راغی. د کافرانو بتان یې له هغه ځایه لیرې کړل او د اسلام بیرغ یې د هغې له پاسه ورپاوه.

د اسلام ستر پیغمبر په ٦٣کلنۍ کې د هجرت په یوولسم کال په مدینه منوره کې له دې نړۍ رحلت وکړ. هغوی د نورو خلکو غوندې عادي ژوند کاوه. کور، کالي او ډوډۍ یې عادی او ساده و. هېڅکله یې ځان تر نورو غوره نه بللو. د دوستانو او مومنانو په وړاندې ډېر مهربان او د دښمنانو او کافرانو په وړاندې ډېر سخت و. ماشومان ورباندې ګران و. په ښځو او د خپلې کورنۍ په غړو باندې ډېر مهربان و.

د ټولګی د ننه فعالیت:

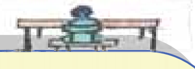

د ډله ییز کار په بهیر کې د کینې خوا لیکنې دښۍ خوا له اړونده لیکنو سره ونښلوئ.

حضرت علی(رض)	د هجرت په وخت کې د حضرت محمد(ص) په بستر کې بیده شو.
٦٢٢میلادی .	حضرت محمد(ص) د خدای تعالی له رحمت سره یو ځای شو (رحلت یې وکړ).
د ٦٣کلنۍ په عمر	له مکې معظمې څخه مدینې منورې ته د حضرت‌محمد(ص) هجرت او د مسلمانانو د تاریخ مبدأ.

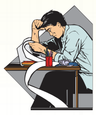

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. مسلمانانو کوم ځای ته هجرت وکړ، او ولې؟
۲. د قریشو کافرانو د مسلمانانو پر خلاف په خپل منځ کې څه ډول تړون وکړ؟
۳. غزا یعنی څه؟
۴. حضرت محمد(ص) کومو پاچاهانوته د اسلام د دعوت لیکونه ورواستول؟ کوم پاچا د پیغام او استازي بی عزتي وکړه؟
۵. مکه معظمه څه ډول فتح شوه؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

حضرت محمد (ص) څه ډول ژوند کاوه؟ په دې هکله یو مطلب ولیکئ او په ټولګي کې یې وواياست.

....
....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵ لوست

خلفای راشدین

حضرت ابوبکر صد یق(رض)

له ۱۱ تر ۱۳ هجری کال پوري

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	مرتد	هغه څوک چې د اسلام له دين څخه اوښتي وي
۲	صحيفه	ليك، كتاب، ورځپاڼه رساله د نازل شويو الهي حكمونو ټولگه
۳	بيعت	پيروي كول ترون كول. ژمنه كول
۴	خلافت	ځاى ناستيتوب، د اسلامي هيواد واكمنى
۵	مشوره	سلا كول

موخې:
- د ابوبکر صدیق (رض) له ژوندانه سره د زده کوونکو آشنايي.
- په زده‌کوونکو کې د سر ښندنې د روحيې پیاوړتیا

- حضرت محمد(ص) څه ډول ژوند کاوه او څه وخت يې رحلت وکړ؟
- حضرت ابوبکر صدیق(رض) څه ډول خلافت ته ورسیده او کوم کارونه د هغه په زمانه کې تر سره شول؟

د حضرت محمد (ص) له رحلت نه وروسته مهاجرين او انصار د سقيفه بنى ساعده په نوم يو ځاى كې سره راټول شول چې د مسلمانانو د چارو د ښه تنظيم لپاره ، يو ښه خليفه وټاكي. ډيو لږ خبرو اترو او مشورو وروسته د هجري قمري په يوولسم كال د ربيع الاول په مياشت كې حضرت ابوبكر صديق (رض) د خليفه په توگه وټاكل شو او ټولو انصارو او مهاجرينو د زړه له كومې له هغه سره بيعت وكړ.

د حضرت ابوبكر صديق(رض) په زمانه كې كوم كارونه تر سره شوي دي؟

حضرت ابوبكر صديق(رض) د اسلام په لاركې زښت زيات كارونه سرته رسولي دي لكه:

- هغه چاچې دزكات له وركړې څخه سر غړونه كوله هغوي يې د زكات وركولو ته اړكړل، په ډېر لوړ او عالي تدبير سره يې د اسلام دين ته مشركين راوبلل او مرتدانو ته يې د دوى د شو مو عملونو سزاور كړه.
- حضرت ابوبكر صديق(رض) د قرآن شريف هغه مبارک آياتونه او سورتونه چې په بېلابېلو پاڼو كې ليكل شوي و په صحيفو كې راټول كړل. د حضرت ابوبكر صديق(رض) د خلافت په وخت كې داسلام د خپريدو لاړې د حجاز (سعودى عربستان) ټولو شمالي سيموته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دشام په نامه يادېدې او د سوريې، لبنان، اردن او نني فلسطين څخه عبارت دي او همدارنګه د بين النهرين (عراق) سيموته، پرانيستل شوې.

حضرت ابوبکر صديق^(رض)^ په ديارلسم هجري قمري کال کې لـه دوو کلونـو او دريـو مياشتو خلافت نه وروسته د (٦٣)کلنۍ په عمر وفات شو او په نبـوی روضـه کـې خـاورو ته وسپارل شو.

د ټولګی د ننه فعاليت:

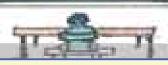

د زده‌کوونکو هره ډله دې د خپل منځي خبرو اترونه وروسته د لوســت لنډيزپــه ټــولګي کــې ووايي .

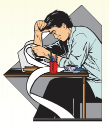

....

....

پوښتنې:

١. حضرت ابوبکر صديق ^(رض)^ څه ډول خلافت ته ورسيده؟
٢. د حضرت ابوبکر صديق ^(رض)^ د خلافت په زمانه کې کوم کارونه تر سره شول؟
٣. لاندې سم عبارت د (ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري سره ونښياست.

- حضرت ابوبکر صديق ^(رض)^ په ١٢ هجري قمري کال کې خلافت ته ورسيد.(   )
- حضرت ابوبکر صديق ^(رض)^ د ٦٣ کلنۍ په عمر وفات شو.(   ).
- حضرت ابوبکر صديق ^(رض)^ ته له دې کبله چې د حضرت محمد ^(ص)^ هره خبره به يې تصديقوله د حضرت محمد ^(ص)^ له خوا د(صديق) لقب ورکړی شو.

۳۶ لوست

حضرت عمر فاروق(رض)

(له۱۳ نه۲۴ هـ پورې)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	اصحاب	یاران، هغه مسلمانان چې حضرت محمد (ص) یې لیدلی او خبرې یې ورسره کړې وي.
۲	پورې	مقام، منزلت

موخې:

- د حضرت عمر فاروق (رض) د ژوندانه سره آشنايي.
- د ښو او بدو تر منځ د قضاوت درک.
- ټولنې ته د صداقت او خدمتگارۍ د روحيې پياوړتيا.

- حضرت عمر فاروق(رض) څه ډول خلافت ته ورسيد؟
- کوم کارونه د حضرت عمرفاروق(رض) په وخت کې تر سره شول؟

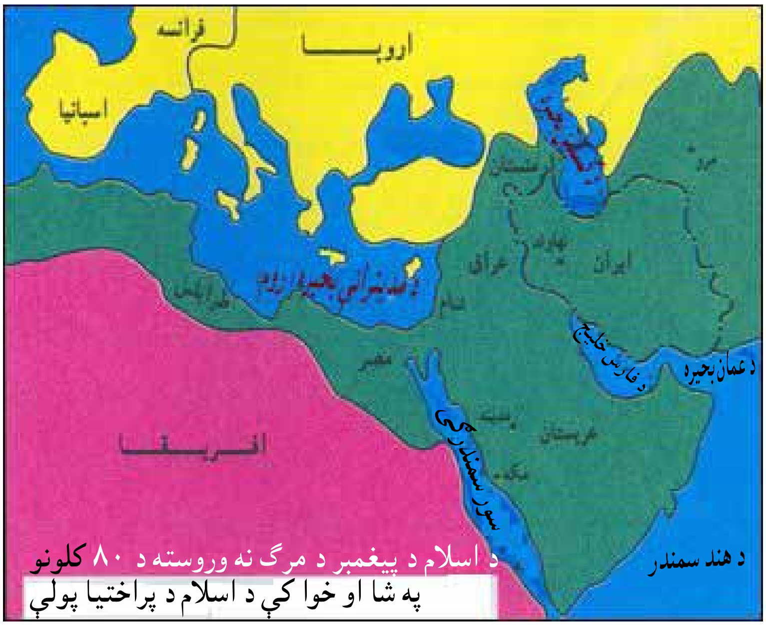

د اسلام د پیغمبر د مرگ نه وروسته د ۸۰ کلونو په شا او خوا کې د اسلام د پراختیا پولې

حضرت عمر(رض) د بعثت په شپږم کال په خرگند ډول د اسلام په دين مشرف شو. د ده دغه کار مشرکين سخت په ويره کې واچول. کله چې حضرت‌ابوبکرصديق(رض) ناروغ شو، نو د خپل ځای ناستي په هکله يې له خپلو اصحابو کرامو سره مشوره وکړه. د مشورې په پايله کې ټولو اصحابو کرامو دغې سپېڅلي او درنې دندې ته حضرت عمر (رض) وټاکلو. کله چې حضرت ابوبکر صديق(رض) په دې هکله د خلکو موافقه او رضايت تر لاسه کړو يو فرمان يې وليکلو تر څو هغه د ده د مړينې وروسته د مسلمانانو په وړاندې ولوستل شي. په دې ډول

SS (P) 0607

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عمر(رض) د حضرت ابوبکر صدیق(رض) له مړینې وروسته د هجرت په دیارلسم کال د خلافت درنده او سپیڅلي دنده په غاړه واخیسته.

د دویم خلیفه په زمانه کې څه ډول کارونه تر سره شول؟

هغه کارونه چې پدې زمانه کې تر سره شوي دي عبارت دي له:

۱. د اسلامي خلافت لمن مصر، شام، ایران، عراق او دافغانستان لویدیځو او سویل لویدیځو پولو ته پراخه شوه.

۲. د خلافت په چوکاټ کې د ننه سیمو د اداره کولو لپاره منظم دفترونه منځته راغلل او د لومړي ځل لپاره بیت المال (خزانه) او مالیاتي اداره جوړه شوه.

۳. د چارو د تر سره کولو لپاره پاک او پرهیزګاره کسان مقرر شول.

۴. د خلکو دژوندانه د ښه کیدو لپاره لارې، پلونه، دیني مدرسې، جوماتونه او نوي ښارونه جوړ شول.

۵. د حضرت محمد (ص) د هجرت نیټه د مسلمانانو د تاریخ مبدا وټاکل شوه.

لنډه داچې هر چا کولای شول چې په آسانۍ د دوی سره ووینې.د شپې له پلوه به یې ګزمه کوله تر څو د خلکو له احوال څخه خبر شي. د قضاوت په برخه کې یې د خپل اولاد او پردي تر منځ توپیر نه کاوه.

په حضرت عمر (رض) باندې د ذی الحجې د میاشتې په ۲۷ نیټه په داسې حال کې چې په نبوي جومات کې د سهار په لمانځه ولاړو، ناڅاپي د یوه مجوسی (آتش پرست) مر یې له خوا چې (ابولولو) نومیده او په زهرو لړلي توره ورسره وه، برید وشو چې د ټپي کیدو له کبله بې هوښه شو. کله چې په هوښ راغی نو ٦ کسه یې وټاکل چې د ده له شهادت نه وروسته یو له دوی څخه خلیفه وټاکي.

حضرت عمر(رض) د لس کاله او پنځه میاشتې خلافت نه وروسته د هجرت په (۲۴)کال د (۶۳) کلنۍ په عمر، د شهادت لوړ پوړ ته ورسید او د حضرت محمد(ص) د زیارت تر څنګ خاورو ته وسپارل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

تر خپل منځي خبرو وروسته په ډله ییز کار کې لاندې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ .

- د اسلامي خلافت لمن په ټول عراق،ایران،دافغانستان لویدیځ او سهیل لویدیځ سرحد،شام او د مصر په ځمکو کې پراخه شوه.
  - ؟
- هغه کارونه چې د دویم خلیفه په وخت کې تر سره شویدي.
  - ؟
- ؟
  - ؟

پوښتنې:

په ډله ییز کار کې د پو ښتنو ځوابونه په ټولګي کې وړاندې کړئ.

۱. بیت المال څه وخت د څه لپاره منځته راغی ؟

۲. مالیاتي دفترونه د څه لپاره جوړ شول؟

۳. حضرت عمر فاروق(رض) څه ډول شخصیت و؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د لویانو او دوستانو په مرسته،راتلونکی لوست ولولئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ لوست

حضرت عثمان (رض)
(له ۲۴ نه ۳۶هجري پورې)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	فتح	د سيمې لاندې كول، د جګړې ګټل، برياليتوب
۲	حلم	صبر، حوصله، برده باري

موخې:
د حضرت عثمان (رض) د خلافت له زماني سره د زده كوونكو آشنايي.
د خدمت كولو او د اسلام په لاركې د مال شيندلو د روحيې پياوړتيا.

_ حضرت عثمان (رض) څه ډول خلافت ته ورسيد؟
_ ددريم خليفه په وخت كې كوم كارونه تر سره شول؟

د حضرت عمر(رض) له شهادت نه وروسته همغه شپږ كسه (حضرت عثمان(رض)، حضرت علی(رض)، حضرت طلحه(رض)، حضرت زبير(رض)، حضرت عبدالرحمن بن عوف(رض)، حضرت سعد بن وقاص(رض)) د اسلامي شورا په نامه سره راټول شول. پس له درې ورځو مشورو يې حضرت عثمان(رض) د خليفه په توګه وټاكه.

_ حضرت عثمان (رض) خپله ټوله شتمني د اسلام د دين د خپريدو په لاركې په مصرف ورسوله.

_ هغه بلوا ګانې چې د خلافت په ګوټ ګوټ كې يې سر راپورته كړی و، په دې وخت كې له منځه يوړل شوې.

_ قرآن كريم چې د ابوبكر صديق(رض) په زمانه كې راټول شو، د حضرت عثمان(رض) په زمانه كې په صحيفو كې وليكل شو او اسلامي فتح شوو ځايونوته وليږل شو.

_ دوه ډوله فتحې د مسلمانانو په برخه شوې:

الف : د هغو سيمو دويم ځلې فتح چې د حضرت عمر (رض) په وخت كې فتح شوي وې، خو د ده له شهادت څخه وروسته يې بلواګانې كړي وې لكه: رى (تهران) همدان، سكندريه او آذربايجان.

ب : د نوو ځمكو فتح كول لكه: د كوچنی آسيا (تركيه) او د شمالي افريقا ځينې سيمې همدارنګه د قبرس جزيره چې د روميانو په لاس كې وه، فتح او د افغانستان ډېرې سيمې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت کې د اسلام په مبارک دین مشرفې شوې. بحري قوه په دې وخت کې منځته راغله.

د حضرت عثمان (رض) د خلافت په وروستیو کلونو کې ځینو کسانو د دوی له حلم څخه ناوړه ګټه پورته کړه او د اختلافاتو زیاتېدلو ته یې لمن ووهله، تر دې حده پورې چې مخالفان د دریم خلیفه کورته ورپورته شول او هغه یې په داسې حال کې چې د قرآن شریف په تلاوت بوخت و، په شهادت ورساوه.

حضرت عثمان(رض) دولس کاله خلافت وکړ او د هجرت په ۳۶کال یې خلافت پای ته ورسید.

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډله ییز کار کې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ .

هغه کارونه چې د دریم خلیفه په زمانه کې سرته ورسیدل.

- دریم خلیفه خپله ټوله شتمني د اسلام د خپریدو په لارکې ولګوله.
- ؟
- ؟
- ؟

پوښتنې:

۱. د حضرت عثمان (رض) د خلافت وخت څو کاله و؟

۲. د دریم خلیفه په زمانه کې د افریقا کومې برخې فتح شوې؟

۳. حضرت عثمان (رض) څه ډول خلافت ته ورسیده؟

۴. سم عبارت د (ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري سره په نښه کړئ.

- ◆ حضرت عثمان (رض) له ۲۴-۳۶ هـ پورې خلافت وکړ.(   ).
- ◆ د تهران، همدان او اذربایجان ځمکې د دریم خلیفه په وخت کې د دویم ځل لپاره فتح شوې (   ).
- ◆ حضرت عثمنان (رض)، ۱۲ کاله خلافت وکړ او د هجرت په ۳۶کال په شهادت ورسید(   ) .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۸ لوست

حضرت علی (رض)

له۳٦-۴۰ هـ پورې

له لاندې لغتونو اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	قصاص	وژونکی ته د قتل یا وهونکی ته دوهلو په سبب ورته جزا ورکول
۲	شهادت	د الله پـه لار کـې وژل کیدل
۳	بشپړ	تکمیل، مکمل، پوره

موخې:

- د حـضرت علـی(رض) دخلافـت لـه دورې سـره د زده کوونکـو آشنايي.
- د زده کوونکو آشنايي له هغو کارونو سره چې پـه دې دوره کـې تر سره شوي دي.
- دغوره ټکو د جلا کولو دمهارت پيداکول.
- د عدالت د ټينګښت په هکله هلې ځلې.

- حضرت علی (کرم الله وجهه) څه ډول خلافت ته ورسید؟
- د څلورم خلیفه په زمانه کې کومې پېښې رامنځته شوې؟

د حضرت عثمان(رض) له شهادت نه وروسته، مهاجرينو او انصارو په ډير شوق د حضرت علي(کرم الله وجهه) سره بيعت وکړ. حضرت علي(رض) کوفـه (عـراق) د خلافـت مرکز وټاکه او د حضرت محمد(ص) د ژوندانه ساده ډول يې د نورو خليفـه ګـانو پـه څېر غوره کړ.

د حضرت علي(رض) د خلافت پـه دوره کـې ټولـو اسـلامي هېوادونـو پرتـه د شـام (سوريې) څخه د هغه پيروي کوله. په هغه زمانه کې حضرت معاويـه(رض) د ابوسـفيان زوی د شام حاکم و. حضرت علي(کرم الله وجهـه) هغه د مرکزي اسلامي حکومـت سـره يووالي ته رادعوت کړ. داچې معاويه د هغه دعوت ونه مانه، حضرت علي (رض) هغـه د شام د حکومت څخه ګوښه او ليرې کـړ. معاويـه د هغـه لـه امـر څخـه سـرغړونه وکړه. همدارنګه حـضرت بـي بـي عايـشه(رض)، طلحـه(رض) زبيـر(رض) او معاويـه(رض) غوښتل هغه کسان چې حضرت عثمان(رض) يې پـه شـهادت رسـولی دی، ژر قـصاص شي. خو څلورم خليفه ويل کله چې وضع آرامه شي، د حضرت عثمان(رض) قاتلانو ته به جزا ورکـړی شـي. لـه دې کبلـه و چـې د جمـل[1] جګـړه ونـښته او د حـضرت علي(رض) په ګټه تمامه شوه. حضرت علی (رض) د حضرت بي بي عايشه احترام وکړ او د خپل ورور محمد بن ابوبکر سره يې مديني منورې ته وليږله.

(۱) : دې جګړې ته ځکه د جمل جګړه وايي چې حضرت بی بی عایشه (رض عنها) په اوښ سپره وه او په عربي ژبه کې جمل اوښ ته وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنگه د حضرت علي(رض) او معاويه ترمنځ په صفين کې جګړه ونښته. څرنګه چې د حضرت علي(رض) د پلويانو برى حتمي و، معاويه (رض)د عمرو بن عاص(رض) څخه وغوښتل چې يوه لارهچاره ولټوي. د عمرو بن عاص په وړانديز، د معاويه ټولو لښکرو د قرآن کريم پاڼې پورته کړې او ويې ويل ((موږ ټول د دغه کتاب پيروان يو نو ځکه بايد په خپلو منځو کې سره ونه جنګيږو.)) له دې کبله داسې پرېکړه وشوه چې له هر لوري څخه دې پلاوى وټاکل شي. هر څه چې هغه ووايي، حضرت علي(رض) او معاويه دې ومني. د معاويه پلاوى عمرو بن عاص د حضرت علي(رض) پلاوى ابو موسى اشعري وغولاوه او هغه ته يې وويل چې موږ دواړه له خلافت څخه ليرې کوو. ابو موسى ورسره ومنله. لومړى ابوموسى له خلافت څخه د حضرت علي(رض) ګوښه کيدل اعلام کړل، خو عمرو بن عاص دخپلې ژمنې خلاف داسې اعلام وکړ چې معاويه د مسلمانانو خليفه دى. په دې وخت کې د حضرت علي(رض) يو شمېر پلويانو له ده څخه سر غړونه وکړه او معاويه يې هم په خلافت ونه منلو. دغو خلکو ته خوارج وايي. دوى د مسلمانانو په وژلو لاس پورې کړ. حضرت علي(رض) مجبور شو چې له هغوى سره په نهروان کې مقابله پيل وکړي.

د خوارجو له ماتې څخه وروسته له دوى څخه درې تنو په خپل منځ کې تړون وکړ چې په يوه ورځ کې حضرت علي، (رض) معاويه او عمرو بن عاص ووژني. له دې درې تنو څخه يوازې عبدالرحمن ابن ملجم چې د حضرت علي(رض) په وژلو مامور شوى و، د روژې د مياشتې په ۱۹سهار يې چې د هجرت د (۴۰) کال سره سمون خوري د کوفې په جومات کې د لمانځه کولو په حال کې په حضرت علي(رض) باندې په زهرولړلې تورې سره وار وکړ چې د همدې ټپ څخه دوه ورځې وروسته په شهادت ورسيده. د ده د خلافت دوره کابو پنځو کلونه ورسيده.

حضرت علي(رض) د علم، تقوا، قناعت، ښو او لوړو اخلاقو څښتن و. د ده د خلافت دوران سرتر پايه مبارزه وه. خو له دې سره سره هغه وکړاى شول چې په دې موده کې عدالت ټينګ کړي او د ظلم پر خلاف په ټينګه مبارزه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډله ييز کار کې لاندې تش ځايونه په مناسبو جملو سره ډک او بشپړ کړئ.

حضرت علي(رض) د علم لرونکی او ....

پوښتنې:

١. عمرو بن عاص څه ډول سړی و او د ده عمل څه پايلې رامنځته کړې؟

٢. سم عبارت د(ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري په نښه کړئ.

- حضرت علي(رض) د خلافت مرکز له مدينې ښخه عراق ته نقل کړ ( ).
- حضرت علي(رض) د بدر، احد او خندق په جګړو کې له ځانه مېړانه ونښوده ( ).
- حضرت علي(رض) لومړنی کوچنی و چې اسلام يې راوړ.( )

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسو د زياتو معلوماتو لپاره

په افغانستان کې د اسلام دين خپريدل

پـه پخـواني افغانسـتان کـې ځـانګړو محلـي او ملـوک الطـوايفي حکومتونو وجود درلود. محلي حاکمانو به پـه خلکـو ظلـم کـاوه. د ډول ډول عقيدو شتون لکه: زردشتي، بودايي او برهمني خلک له زياتو سـتونزو سره مخامخ کړي وو. کورنيو جګړو او بې اتفاقيو زمونږ د هېوادوالـو ملـي وحدت ته زيان رسولی و. د علم او صنعت پر مختګ ته هم پام نـه کيـده. د هېواد اقتصادي، ټولنيزه او فرهنګي وضع ورځ په ورځ خرابيده. لـه دې کبله د هېواد اوسيدونکي له دې وضعې څخه سخت ناراضي وو.

نيکمرغي داده چې د دويم خليفه پـه وخـت کـې زمـونږ د هېـواد پـه لويديځو او جنوب لويديځو برخو کې د اسلام سپيڅلی دين خپـور شـو او وروسته د دريم خليفه په زمانه کې د اسلام دين تر کابل پـورې راورسـيد. يوازې کابل شاهانو(کوچنيو کوشانيانو) د خپـل واک او پاچـاهۍ دسـاتلو په خاطر يو څه وخت په مکر، حيله، او جګړو تېر کړ. خو کله چې پـوه شول چې د مقاومت طاقت نه لري، نو مسلمانانوته تسليم شول او کابـل د مسلمانانو په لاسونو فتح شو.

کله چې کابل د مـسلمانانو لاسـته ورغـی، اسـلام تـه د دعـوت لاره خلاصه شوه او په لږه موده کې د افغانستان د زياتره سـيمو اوسـيدونکي د اسلام په مقدس دين مشرف شول او ټول د توحيد تر کلمې لاندې راټـول شول. پس له هغې ددې هېواد مسلمانانو د اسلام د ديـن د خپريـدو پـه لار کې د هند[1] په نيمه وچه (د سلطان محمود غزنوی، سلطان غيـاث الـدين، سلطان شهاب الدين او احمد شاه باباد واکمنيو پـر مهـال) او نـورو سـيمو کې زياتې ستونزې وزغملې او ډېر برياليتوبونه يې تر لاسه کړل.

(۱) هندوستان او پاکستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹ لوست

د بشر حقوق

لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشناشئ

۱	تبعید	یو څوك په زوره له وطنه شړل
۲	تابعیت	پـه چاپسې تلل او اطاعت کول
۳	نژاد	قومیـت، اتنیکـي ډلـه یـا جمعیت.

موخې :

- زده‌کوونکي دې د بشري حقونو له نړیوالې اعلامیې سره آشنا شي.
- زده‌کـوونکي دې لـه هغې اعلامیـې څخـه د ځـان پـه ګټـه کـار واخیستی شي.

- د بشري حقونو اعلامیه څه شی او څه وخت منځته راغله؟
- په بشري حقونو کې کوم موضوعات شامل دي؟

د بشر حقوق د انسان هغو حقونوته ویل کیږي چې انسان پرته له نـژادي، مـذهبي او سیاسي تړاو څخه یوازې د یو انسان په توګه له هغې څخه بـرخمن وي او هېڅـوک نـه شي کولای چې په خپل سر هغه نادیده وبولي او یایې سلب کړي. کـه څـه هـم د بـشري حقونو مفکوره اوږد تاریخ لري خو په څرګند ډول دغه اصـطلاح د لـومړي ځـل لپـاره د انګلستان د بشري حقونو په اعلامیه کې یاده شوه. وروسته بیا د امریکا د متحده ایـالتونو د ویرجینیا د ایالت د بشري حقونو په منشور او هم د امریکا د متحده ایالتونو د خپلواکۍ په اعلامیه او تر هغه وروسته د فرانسې د بشري حقونو او د اتباعو د حقونو په اعلامیه کې ور داخل شوه.

د دویمې نړیوالې جګړې له پای ته رسیدو وروسـته چـې پـه هغـه کـې پـه میلیونونـو انسانانو خپل ژوند له لاسه ورکړ او بشري نړۍ ته زیات زیانونه ورسیدل، د ملګرو ملتونو غړو هېوادونو د بیا دغسې جګړه ییزو دردوونکـو پېـښو د مخنیـوي پـه خـاطر د بـشري حقوقو اعلامیه برابره او د ملګرو ملتونو د عمومي ټولنې له لارې په ۱۳۲٦ لمریـز کـال چې ۱۹۴۸ میلادي کال سره سمون خوري، تصویب شوه. دغه اعلامیه یـوه سـریزه او ۳۰ مادې لري چې له ځینو څخه یې دلته یادونه کوو.

- ټول انسانان د حیثیت او حقونو له مخې سره برابر دي نو باید چـې د وروروـلۍ پـه روحیه یو له بل سره ژوند وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- هر څوک کولای شي بې له هېڅ ډول توپير څخه په ځانګړې توګه د نژاد، رنګ، جنس، ژبې، دين، سياسي عقيدې، مليت، شتمنۍ او داسې نورو له ټولو حقونو څخه برخمن شي.
- هر څوک د ژوند، آزادۍ او ځاني امنيت حق لري.
- هېڅوک نه شي کولای چې څوک په مرييتوب کې وساتي. د مريانو پلورل او پېرودل منع دي.
- هېڅوک بايد شکنجه نه شي.
- هېڅوک بايد په خپل سر توقيف، بندی او يا تبعيد نه شي.
- هرڅوک حق لري چې د خپل هېواد په د ننه کې ازاد تګ راتګ وکړي او د اوسيدو ځای ځانته غوره کړي.
- هر څوک حق لري چې تابعيت ولري.
- هرڅوک حق لري چې له زده کړې او روزنې څخه برخمن شي.
- هرڅوک حق لري چې کار وکړي، بې له توپير څخه مساوي معاش تر لاسه کړي، او استراحت او تفريح وکړي.

زموږ هېواد افغانستان اړتيا درلوده چې د وروستنيو دريو لسيزو د جګړو په جريان کې په کنډوالو بدل شو او زيات انساني زيانونه يې وزغمل، چې د بشريت پر خلاف د جنايتونو د بندولو په خاطر د (افغانستان د بشري حقوقو مستقل کميسون) تر نامه لاندې يوه ځانګړې ټولنه جوړه کړي. په همدې اساس د بن د پرېکړه ليکونو له مخې د ۱۳۸۱ لمريز کال د جوزا د مياشتې په ۱۶ دغه کميسيون د کابل په ښار کې جوړ شو. دغه کميسيون هغه وخت قانوني اعتبار پيداکړ چې د هغه د منځته راتلو او فعاليت اړتياد هېواد د اساسي قانون په (۵۸) ماده کې انعکاس وموند.

دولت په هېواد کې د بشری حقونو د رعايت کولو او له هغې څخه د ملاتړ او څارنې په خاطر د افغانستان د بشري حقوقو کميسيون جوړ کړ. هر سړی کولای شي چې د خپلو بشري حقونو د تر پښو لاندې کيدلو په صورت کې دغه کميسيون ته شکايت وکړي. کميسيون کولای شی چې د وګړو د تر پښو لاندې شويو بشري حقوقو په صورت کې هغه قانوني مراجعو ته وليږي. د هغوی له حقونو څخه د دفاع

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لار کې له هغوی سره مرسته وکړي. د دغه کميسيون تشکيل او د فعاليت ډول د قانون په واسطه تنظيميږي.

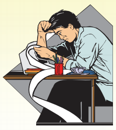

زده کوونکي دې په څو ډلو د وېشل شي او هره ډله دې د بشر د حقونو ۲ مــادې برابرې او نورو ته دې شرح کړي.

پوښتنې:

۱. د بشرد حقوقو نړيواله اعلاميه څه وخت منځته راغله؟
۲. د بشر د حقونو اعلاميه څو مادې لري؟
۳. د نړۍ په هېوادونو کې د بشر د حقونو د اعلاميې پلي کول څه ګټه لري؟
۴. د بشر د حقوقو د اعلاميې پنځه مادې ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰ لوست

د ژوندانه چاپېريال

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شی

۱	چاپيريال	زموږ شا او خوا سيمه د انسانانو،څناورو او نباتاتو د ژوندځاي
۲	جوخت	يو ځای، يو وخت

موخې:

– زده‌کوونکي دې د ژوندانه له چاپېريال سره آشناشي.

– چې وکړاې شي د ژوندانه د چاپېريـال لـه ککړتيا څخه مخنيـوی وکړي.

– د ژوندانه چاپيريال څه شی دی؟

– موږ د ژوندانه د چاپيريال په وړاندې څه مسؤوليت لرو؟

په هرځای کې چې ژونـدي موجـودات (انسـان، حيوان او بوټي يا نباتات) ژوند او وده کوي، هغې ته د ژوندانه چاپيريال ويل کيږي. موږ بايد د خپل ژوند چاپيريـال تـه زياتـه پاملرنـه وکـړو. پـاک او معطره يې وساتو او ښکلی يې کړو.

د انسانانو فعاليتونـه د ژوندانـه لـه پيـل څخه همېشه د اوسيدو په چاپيريال کـې د بـدلون لامـل گرځيـدلي دي، خـو پـه دې وروسـتيو کـې ددې فعاليتونو اغيزه ډېر تيزه او ځانگړي شـوی ده چې يو شمېر لاملونه يې په لنډه توگه توضيح کوو.

الف) د نفوسو زياتوالی: د ملگرو ملتونو له څېړنو او سر شمېرنې څخه څرگنـديږي چې د ځمکي په کره کې په هره ثانيه کې (۳) تنه زياتيږي. په دې ترتيب په ۲۵ کلـو کې نفوس کابو دوه برابره کيږي.

انسانان کور، کاليو او ډودۍ ته اړتيا لري چې په مستقيم او يا پـه غيـر مـستقيم ډول يې له ځمکنيو منابعو څخه تر لاسه کوي. د نفوسـو لـه زيـاتوالي سـره جوخـت اوبو، د سون موادو، خوړو او داسې نور و اړينو توکو تـه هـم د بـشر اړتيـا ډېـره او ددې شيانو لگښت زياتيږي. که چېرې د دې شيانو د توليد منابعو ته پاملرنه ونه شي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

امکان لري چې د ژوندانه د چاپېریال د ککړتیا او یا ددې زېرمو د کمیدو او له منځه تللو لامل شي.

ب) د سون موادٌ: په نړۍ کې هرکال ۵,۵ ملیارده ټنه د سون مواد سوزول کېږي. ددې مواد ولوګی هواته پورته کېږي او د اوسیدو چاپېریال ککړوي.

ج) په ښارونو کې مېشته کیدل: په ښارونو کې دنفوسو زیاتیدل نه یوازې دا چې د بیکارۍ او فقر سبب ګرځي بلکې د ککړتیا او د خځلو د زیاتیدو سبب هم کېږي چې په دې ترتیب د ژوندانه د چاپېریال د ناولتیا لامل ګرځي.

د) صنعت: د صنعت زیاتیدل هم د چاپېریال د بدلون د ګرندي کیدو سبب ګرځي. د صناعتي کارخانو لوګي هوا ککړ وي او د ځمکې د کرې تودوخه زیاتوي او صنعتي خځلې د چاپېریال د ککړتیا سبب ګرځي. له دې کبله انسانان مسؤولیت لري چې:

- د ژوندانه د محیط له ککړتیا او تخریب څخه مخنیوی وکړي.
- د سولې په ساتلو او د ټولیز امنیت په ټینګولو کې کوښښ وکړي.
- د ټولنې نور خلک د ژوندانه د چاپېریال په هکله وپوهوي.
- له ځمکنیو منابعو څخه سمه، معقوله او منطقي ګټه واخلي او د راتلونکي نسل اړتیاوې هم په پام کې ونیسي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

په ډلهییز کار کې لاندې اصطلاحات تعریف کړئ.

۱. د اوسیدو چاپېریال: ....

۲. نفوس: ....

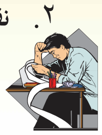

پوښتنې:

۱. د هغو عواملو نومونه واخلئ چې د چاپېریال دبدلون سبب ګرځي؟
۲. د نفوسو زیاتوالی څرنګه د چاپېریال د ککړتیا او بدلون سبب ګرځي؟
۳. د سون مواد څرنګه د چاپېریال د ککړتیااو بدلون سبب ګرځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ لوست

دخانیات

موخه:

– د دخانیاتو د زیانونو پېژندل او له هغه څخه ځان ژغورل.

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شي

۱	بنیاد	بنسټ
۲	عواقب	د عاقبت جمع، د کارپای

- د دخانیاتو استعمالول څه ستونزې منځته راوړي؟
- د دخانیاتو له استعمال څخه څه ډول مخنیوی کولای شو؟

هغه څه چي له تنباکو څخه جوړیږي او کله کله د دود کولو لپاره په کاریږي او د انسانانو د روږدي کېدو سبب ګرځي، د دخانیاتو په نوم یادیږي لکه: چلم، سیګرټ او د خولي او پزې نسوار.

په تنباکو کي د نیکوتین په نامه ماده موجوده ده چي د ا ستعمال په وخت کي د دود په واسطه د ویني جریان ته داخلیږي او انسان وربانديې روږدی کېږي.

د دخانیاتو مصرفول په انسانانو باندي ناوړه اغېزه لري او د ډول ډول ناروغیو لکه: د تنفسي، هضمي او عصبي جهازونو د ناروغیو لامل ګرځي.

د دخانیاتو استعمالول د اسلام په سپیڅلي دین کي حرام او منع دي ځکه چي د انسانانو د رواني ستونزو او اقتصادي زیان لامل ګرځي. پر موږ ټولو باندي لازمه ده چي خپل ماشومان د دخانیاتو له ناوړه راتلونکو زیانونو څخه خبر کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

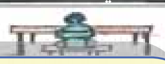

زده کوونکي دې په درې ډلو وویشل شي. هره ډله دې د دخانیاتو د زیانونو په هکله یو له بله سره مشوره وکړي. بیا دې لاندې پوښتنوته خپل اندونه او ځوابونه ووایي.

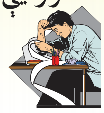

پوښتنې:

۱. د دخانیاتو استعمالول څه عواقب لري؟

۲. زموږ په هیواد کې د تنباکو ډېره مروجه طریقه څه ډول ده؟

۳. د دخانیاتو استعمال زموږ په وجود کې د څه ډول ناروغیو لامل ګرځي؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

زده کوونکي دې د خپلو لویانو په مرسته د دخانیاتو د زیانونو په هکله یو مطلب ترتیب کړي او سبا دې په ټولګي کې نورو ته ووایي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library